

Komisja Nadzoru Finansowego

Rekomendacja R

dotycząca zasad klasyfikacji ekspozycji kredytowych, szacowania i ujmowania
oczekiwanych strat kredytowych oraz zarządzania ryzykiem kredytowym

---

Warszawa, kwiecień 2021 r.

I. Wstęp

Rekomendacja R wydana na podstawie art. 137 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 1896 ze zm., dalej: ustawa Prawo bankowe) oraz art. 11 ust. 1 ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 2059). Rekomendacja stanowi zbiór zasad oraz wytycznych dotyczących klasyfikacji ekspozycji kredytowych, szacowania i ujmowania oczekiwanych strat kredytowych zgodnie z przyjętą i obowiązującą w banku polityką rachunkowości oraz zarządzania ryzykiem kredytowym.

Zasady oraz wytyczne dotyczące klasyfikacji ekspozycji kredytowych, szacowania i ujmowania oczekiwanych strat kredytowych oraz zarządzania ryzykiem kredytowym nie obejmują aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Treść Rekomendacji R obejmuje postanowienia wynikające z wejścia w życie z dniem 1 stycznia 2018 r. Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 9 *Instrumenty finansowe* (zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016 r.

Banki powinny posiadać kompleksowe i proporcjonalne względem charakteru, skali i złożoności prowadzonej działalności zasady zarządzania ryzykiem, obejmujące czytelną strukturę organizacyjną z jasno określonymi, przejrzystymi i spójnymi zakresami odpowiedzialności, skuteczne procedury służące identyfikacji ryzyka kredytowego, na które banki są lub mogą być narażone, służące zarządzaniu tym ryzykiem, jego przeglądowi i raportowaniu oraz odpowiednie mechanizmy kontroli, w tym wewnętrznej, obejmujące należyte procedury administracyjne i księgowe oraz politykę wynagrodzeń i praktyki w tym względzie.

Rekomendacja kierowana jest do banków krajowych oraz oddziałów banków zagranicznych w rozumieniu ustawy Prawo bankowe, sporządzających skonsolidowane lub jednostkowe sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości/ Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej. Wytyczne zawarte w Rekomendacji R dotyczą również podmiotów objętych skonsolidowanym sprawozdaniem banku, których podstawowa działalność generuje ryzyko kredytowe oraz znajdujących się poza granicami Polski oddziałów banków krajowych.

Rekomendacja uwzględnia uregulowania zawarte w:

- a) Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmującym określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 320/1 z 29.11.2008) oraz Rozporządzeniu Komisji (UE) 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 (Dz.U. L 323/1 z 29.11.2016), w szczególności w Załączniku A *Definicje terminów* (dalej: załącznik A MSSF 9);
- b) Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 176 z 27.6.2013 ze zm., dalej: Rozporządzenie CRR);

- c) Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 537/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie szczegółowych wymogów dotyczących ustawowych badań sprawozdań finansowych jednostek interesu publicznego, uchylające decyzję Komisji 2005/909/WE (Dz. U. L 158/77 z 27.5.2014);
- d) Ustawie z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1415, dalej: „ustawa o biegłych rewidentach”);
- e) Wytycznych EBA dotyczących praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych (EBA/GL/2017/06);
- f) Wytycznych EBA dotyczących stosowania definicji niewykonania zobowiązania, określonej w art. 178 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 (EBA/GL/2016/07);
- g) Wytycznych EBA dotyczących zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanymi i restrukturyzowanymi (EBA/GL/2018/06).

Niniejszy dokument odwołuje się także do wydanych przez KNF:

- a) Rekomendacji D dotyczącej zarządzania obszarami technologii informacyjnej i bezpieczeństwa środowiska teleinformatycznego w bankach;
- b) Rekomendacji H dotyczącej systemu kontroli wewnętrznej w bankach;
- c) Rekomendacji S dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie;
- d) Rekomendacji W dotyczącej zarządzania ryzykiem modeli w bankach.

II. Definicje i skróty

1. **aktywa POCI** – zakupione lub utworzone aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe w momencie początkowego ujęcia w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9 oraz z uwzględnieniem zasad określonych w Rekomendacji 19;
2. **czynniki makroekonomiczne** – dostępne dane ekonomiczne, w tym prognozy dotyczące przyszłości, wykorzystywane przez bank przy szacowaniu ryzyka kredytowego i oczekiwanych strat kredytowych, obejmujące np.:
  - a) dynamika Produktu Krajowego Brutto – rok do roku;
  - b) stopa rejestrowanego bezrobocia – na koniec okresu albo średnia w okresie;
  - c) stopa referencyjna NBP – na koniec okresu;
  - d) stopa lombardowa NBP – na koniec okresu;
  - e) stopa inflacji – na koniec okresu albo średnia w okresie;
  - f) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej (realne albo nominalne) – dynamika rok do roku;
  - g) przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej – dynamika rok do roku;
  - h) kursy walut;
  - i) nakłady inwestycyjne ogółem – dynamika rok do roku;
  - j) spożycie indywidualne w sektorze gospodarstw domowych – dynamika rok do roku;
  - k) sprzedaż detaliczna towarów ogółem w cenach stałych;
  - l) indeks cen nieruchomości mieszkalnych/komercyjnych – na koniec okresu albo średnia w okresie;
  - m) zmiana wolumenu kredytów konsumenckich na rynku bankowym – rok do roku;
  - n) indeks cen akcji;
3. **data raportowa** – ostatni dzień każdego miesiąca;
4. **EBA** – (ang. European Banking Authority) Europejski Urząd Nadzoru Bankowego;
5. **efektywna stopa procentowa** – efektywna stopa procentowa w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9;
6. **ekspozycja kredytowa** – składnik aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej przez inne całkowite dochody (z wyłączeniem instrumentów kapitałowych), składnik aktywów z tytułu umowy wynikającej z transakcji objętej zakresem MSSF 15, należność leasingowa z tytułu umowy wynikającej z transakcji objętej zakresem MSSF 16 lub zobowiązanie pozabilansowe;
7. **ekspozycja kredytowa indywidualnie znacząca** – ekspozycja spełniająca określone przez bank kryteria zgodne z podejściem przyjętym w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w banku, dostosowanym do charakteru prowadzonej działalności;
8. **ekspozycje nieobsługiwane** – ekspozycje kredytowe, o których mowa w art. 47a Rozporządzenia CRR;

- 9. ekspozycje restrukturyzowane** – ekspozycje, wobec których zastosowano działania restrukturyzacyjne, o których mowa w art. 47b Rozporządzenia CRR;
- 10. faza 1** – obejmuje ekspozycje kredytowe bez utraty wartości, z wyłączeniem aktywów POCI, dla których na datę raportową ryzyko kredytowe związane z instrumentem finansowym nie wzrosło znacznie od momentu początkowego ujęcia, z uwzględnieniem zasad określonych w Rekomendacji 16;
- 11. faza 2** – obejmuje ekspozycje kredytowe bez utraty wartości, z wyłączeniem aktywów POCI, dla których na datę raportową ryzyko kredytowe związane z instrumentem finansowym wzrosło znacznie od momentu początkowego ujęcia, z uwzględnieniem zasad określonych w Rekomendacji 17;
- 12. faza 3** – obejmuje ekspozycje kredytowe z utratą wartości w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9 oraz z uwzględnieniem zasad określonych w Rekomendacji 18, z wyłączeniem aktywów POCI, w przypadku występowania na datę raportową dowodu/przesłanki utraty wartości;
- 13. homogeniczny portfel** – portfel/pula/grupa ekspozycji kredytowych grupowanych w oparciu o wspólne charakterystyki ryzyka kredytowego;
- 14. komitet audytu** – komitet do spraw audytu, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 537/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie szczegółowych wymogów dotyczących ustawowych badań sprawozdań finansowych jednostek interesu publicznego, uchylające decyzję Komisji 2005/909/WE oraz Rozdziale 8 ustawy o biegłych rewidentach;
- 15. lista obserwacyjna (ang. Watch List)** – status nadany według zdefiniowanych przez bank kryteriów, klientowi, u którego zaobserwowano pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej, wymagające wzmocnienia monitoringu klienta i ryzyka związanego z jego zaangażowaniem w banku;
- 16. model lub modele biznesowe** – zgodnie z MSSF 9, model zarządzania aktywami finansowymi w banku, służący realizacji określonego celu biznesowego;
- 17. modele MSSF 9** – stosowane w banku modele zgodne z przyjętą na potrzeby zarządzania ryzykiem definicją modelu oraz wszystkie komponenty, wykorzystywane do oszacowania oczekiwanej straty kredytowej zgodnie ze standardem MSSF 9;
- 18. oczekiwane straty kredytowe** – oczekiwane straty kredytowe w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9;
- 19. 12-miesięczne oczekiwane straty kredytowe** – 12-miesięczne oczekiwane straty kredytowe w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9;
- 20. oczekiwane straty kredytowe w całym okresie życia** – oczekiwane straty kredytowe w całym okresie życia ekspozycji kredytowych w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9;
- 21. odpis na oczekiwane straty kredytowe** – odpis na oczekiwane straty kredytowe w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9;

- 22. parametr PD** – (ang. Probability of Default) prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania;
- 23. parametr PD lifetime (PD w całym okresie życia)** – prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania w całym okresie życia ekspozycji (od daty raportowej do daty zapadalności ekspozycji);
- 24. próg względny zmiany parametru PD lifetime** – stosunek skumulowanego PD na datę raportową wyznaczonego dla okresu od daty raportowej do daty zapadalności oraz skumulowanego PD na datę początkowego ujęcia wyznaczonego dla okresu od daty raportowej do daty zapadalności;
- 25. próg bezwzględny zmiany parametru PD lifetime** – różnica pomiędzy skumulowanym PD na datę raportową wyznaczonym dla okresu od daty raportowej do daty zapadalności oraz skumulowanym PD na datę początkowego ujęcia wyznaczonym dla okresu od daty raportowej do daty zapadalności;
- 26. parametr PD 12 miesięczny** – prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania w ciągu 12 miesięcy od daty raportowej;
- 27. parametr LGD** - (ang. Loss Given Default) strata w przypadku niewykonania zobowiązania;
- 28. parametr EAD** - (ang. Exposure at Default) wartość ekspozycji na datę niewykonania zobowiązania;
- 29. restrukturyzacja** – działania restrukturyzacyjne, o których mowa w art. 47b Rozporządzenia CRR;
- 30. scenariusz** – wariantowe oszacowanie oczekiwanych strat kredytowych, uwzględniające zarówno potencjalne wystąpienie straty kredytowej, jak również potencjalny brak jej wystąpienia. W przypadku wyceny indywidualnej, scenariusz powinien uwzględniać co najmniej 2 warianty szacowania strat kredytowych uwzględniające czynniki makroekonomiczne, także w sytuacji, gdy strata została poniesiona. Natomiast w przypadku stosowania wyceny portfelowej szacunek oczekiwanych strat kredytowych powinien odzwierciedlać uwzględnienie co najmniej 3 wariantów;
- 31. strata kredytowa** – strata kredytowa w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9;
- 32. walidacja** – ocena skuteczności działania modeli dokonywana przez komórkę banku niezwiązaną z procesem budowy modeli i jego wykorzystywania, zwykle w sposób bardziej kompleksowy niż w ramach monitoringu, obejmująca m.in.: odpowiedniość koncepcji i założeń modeli do procesu lub mechanizmu decyzyjnego, w którym model jest stosowany oraz poprawność jego budowy i wdrożenia od strony merytorycznej i formalnej;
- 33. wartość bilansowa brutto** – wartość bilansowa brutto składnika aktywów finansowych w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9 oraz z uwzględnieniem zasad określonych w Rekomendacji 23;

- 34. zamortyzowany koszt składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego**
– zamortyzowany koszt składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9;
- 35. zobowiązanie pozabilansowe** – warunkowe nieodwołalne zobowiązanie do udzielenia finansowania z tytułu umowy kredytu, umowy gwarancji finansowej, poręczenia oraz akredytywy z wyłączeniem gwarancji dobrego wykonania będących w zakresie MSSF 4;
- 36. zysk lub strata z tytułu utraty wartości** – zysk lub strata z tytułu utraty wartości w rozumieniu definicji zawartej w załączniku A MSSF 9.

III. Lista Rekomendacji

1. Zarząd i rada nadzorcza banku

Rekomendacja 1

Zarząd banku powinien opracować i wdrożyć zasady zarządzania ryzykiem kredytowym, zapewnić odzwierciedlenie w polityce rachunkowości postanowień Rekomendacji R oraz objąć ich zakres systemem kontroli wewnętrznej.

Rekomendacja 2

Zarząd banku w ramach strategii działalności banku powinien określić model lub modele biznesowe.

Rekomendacja 3

Bank powinien posiadać opracowane przez zarząd i zatwierdzone przez radę nadzorczą banku zasady szacowania ryzyka kredytowego.

Rekomendacja 4

Rada nadzorcza banku powinna nadzorować skuteczność zarządzania ryzykiem kredytowym.

2. Szacowanie oczekiwanych strat kredytowych

Rekomendacja 5

Bank jest zobowiązany do szacowania oczekiwanych strat kredytowych z częstotliwością miesięczną.

Rekomendacja 6

Bank powinien wdrożyć regulacje wewnętrzne obejmujące metody szacowania oczekiwanych strat kredytowych.

Rekomendacja 7

Bank powinien zapewnić, aby stosowane metody szacowania oczekiwanych strat kredytowych odzwierciedlały sposób zarządzania ekspozycjami kredytowymi.

Rekomendacja 8

Bank powinien wdrożyć regulacje wewnętrzne dotyczące nadawania oceny ryzyka kredytowego i grupowania ekspozycji kredytowych na podstawie wspólnej charakterystyki ryzyka.

Rekomendacja 9

Bank powinien posiadać i stosować regulacje wewnętrzne określające zasady walidacji modeli MSSF 9.

Rekomendacja 10

Dokonując oceny ryzyka w procesie szacowania oczekiwanych strat kredytowych, bank powinien uwzględnić dotychczasowe doświadczenia w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym oraz racjonalne i możliwe do udokumentowania informacje dotyczące przyszłości, w tym czynniki makroekonomiczne.

Rekomendacja 11

Bank powinien stosować jednolite procesy, systemy, narzędzia i dane do pomiaru i oceny ryzyka kredytowego, szacowania oczekiwanych strat kredytowych do celów ich ujęcia w księgach rachunkowych oraz do celów wyliczania współczynników kapitałowych.

Rekomendacja 12

Proces szacowania oczekiwanych strat kredytowych banku powinien podlegać kontroli wewnętrznej.

Rekomendacja 13

Komitety audytu powinny monitorować system kontroli wewnętrznej i system zarządzania ryzykiem w banku w zakresie szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

3. Klasyfikacja ekspozycji kredytowych

Rekomendacja 14

Bank powinien posiadać dokumentację dotyczącą poszczególnych dłużników, ekspozycji kredytowych lub grup ekspozycji.

Rekomendacja 15

Bank powinien posiadać zasady klasyfikacji ekspozycji kredytowych do poszczególnych faz ryzyka kredytowego.

Rekomendacja 16

Bank powinien dokonywać klasyfikacji ekspozycji kredytowych do fazy 1 oraz ich wyceny zgodnie z MSSF 9 i według zasad określonych w Rekomendacji 15.1.

Rekomendacja 17

Bank powinien dokonywać klasyfikacji ekspozycji kredytowych do fazy 2 oraz ich wyceny zgodnie z MSSF 9 i według zasad określonych w Rekomendacji 15.1.

Rekomendacja 18

Bank powinien dokonywać klasyfikacji ekspozycji kredytowych do fazy 3 oraz ich wyceny zgodnie z MSSF 9 i według zasad określonych w Rekomendacji 15.1.

Rekomendacja 19

Bank powinien wyodrębnić kategorię aktywów POCL.

Rekomendacja 20

Bank jest zobowiązany do stosowania kryteriów identyfikowania istotnej modyfikacji prowadzącej do zaprzestania ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych.

Rekomendacja 21

Bank jest zobowiązany do ustalenia zasad identyfikacji i klasyfikacji ekspozycji kredytowych z udzielonym udogodnieniem w spłacie tj. ekspozycji restrukturyzowanych.

Rekomendacja 22

Bank jest zobowiązany do ustalenia zasad identyfikacji ekspozycji nieobsługiwanych.

4. Wycena ekspozycji kredytowych i zabezpieczeń oraz modele MSSF 9

Rekomendacja 23

Bank ujmuje naliczane od ekspozycji kredytowej odsetki zgodnie z MSSF 9 oraz niniejszymi zasadami.

Rekomendacja 24

Bank w procesie wyceny zabezpieczeń wpływających na wysokość oczekiwanych strat kredytowych powinien dokonywać racjonalnych szacunków w oparciu o rzetelne modele oraz dane podlegające okresowym kontrolom i ocenie jakościowej.

Rekomendacja 25

Bank dokonuje oszacowań parametrów modeli MSSF 9 na poziomie homogenicznych portfeli.

Rekomendacja 26

Bank dokonuje oszacowania nieobciążonej wartości parametrów modeli MSSF 9, uwzględniając informacje dotyczące przeszłych zdarzeń, obecnych warunków i prognoz dotyczących przyszłych warunków gospodarczych.

Rekomendacja 27

Bank dokonuje kompleksowych analiz w obszarze czynników makroekonomicznych stosowanych na potrzeby modeli MSSF 9.

Rekomendacja 28

Bank powinien stosować spójną definicję niewykonania zobowiązania.

Rekomendacja 29

Proces szacowania oczekiwanych strat kredytowych powinien być zintegrowany z procesem zarządzania ryzykiem modeli i spełniać wymagania Rekomendacji W.

Rekomendacja 30

Bank dokonuje walidacji modeli MSSF 9.

Rekomendacja 31

Bank dokonuje okresowego monitoringu modeli MSSF 9 oraz podejmuje adekwatne działania w sytuacji zidentyfikowania nieprawidłowości modeli MSSF 9.

Rekomendacja 32

Bank dokonując oszacowania oczekiwanej straty kredytowej uwzględnia informacje dotyczące przeszłych zdarzeń, obecnych warunków oraz czynników makroekonomicznych.

Rekomendacja 33

Bank powinien dokonywać weryfikacji historycznej poziomu oczekiwanej straty kredytowej.

Rekomendacja 34

Bank dokonuje regularnej weryfikacji historycznej parametrów ryzyka stosowanych na potrzeby wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej.

Rekomendacja 35

Wyniki weryfikacji historycznej podlegają procesowi regularnego raportowania w ramach systemu informacji zarządczej.

5. Ujawnianie informacji

Rekomendacja 36

Bank powinien ujawniać informacje użyteczne dla zewnętrznych odbiorców (użytkowników) w sposób jasny, spójny i wyczerpujący tak, aby zapewnić porównywalność informacji między bankami.

IV. Rekomendacje

1. Zarząd i rada nadzorcza

Rekomendacja 1

Zarząd banku powinien opracować i wdrożyć zasady zarządzania ryzykiem kredytowym, zapewnić odzwierciedlenie w polityce rachunkowości postanowień Rekomendacji R oraz objąć ich zakres systemem kontroli wewnętrznej.

1.1 W ramach systemu zarządzania ryzykiem w banku funkcjonuje system zarządzania ryzykiem kredytowym, uwzględniający występowanie ryzyka kredytowego wynikającego z działalności banku oraz określający zasady zarządzania tym ryzykiem.

1.2 Zarząd banku zapewnia, by postanowienia Rekomendacji R znalazły odzwierciedlenie w zasadach zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym w procesach służących identyfikacji, szacowaniu/pomiarowi, ocenie, monitorowaniu, raportowaniu i ograniczaniu ryzyka kredytowego zgodnie z ustalonym i zatwierdzonym „apetytem na ryzyko”, rozumianym jako bieżąca i przyszła gotowość banku do podejmowania ryzyka.

1.3 Zarząd banku zapewnia, by postanowienia Rekomendacji R znalazły odzwierciedlenie w polityce rachunkowości banku oraz w wewnętrznych regulacjach dotyczących zarządzania ryzykiem kredytowym.

1.4 Zarząd banku powinien opracować i wdrożyć regulacje wewnętrzne określające rolę, odpowiedzialność i podległość poszczególnych jednostek organizacyjnych banku w zakresie prawidłowości stosowania zasad zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym dotyczących szacowania oczekiwanych strat kredytowych.

1.5 Zasady zarządzania ryzykiem kredytowym powinny być weryfikowane i aktualizowane przez zarząd co najmniej raz w roku. Po każdej zmianie MSR/MSSF lub ich interpretacji przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, mogącej mieć wpływ na bank, zarząd dokonuje oceny wpływu tej zmiany na działalność banku oraz w razie potrzeby aktualizuje wewnętrzne regulacje w obszarach zarządzania ryzykiem kredytowym i rachunkowości.

1.6 Zarząd banku zobowiązany jest m.in. do:

- a) opracowania i zapewnienia funkcjonowania w banku procesów służących ustalaniu odpisów na oczekiwane straty kredytowe zgodnie z polityką rachunkowości i wewnętrznymi regulacjami w obszarach zarządzania ryzykiem kredytowym;
- b) opracowania i wdrożenia skutecznego systemu kontroli wewnętrznej do weryfikacji wyników procesu szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe;
- c) analizowania poziomu ryzyka kredytowego, w tym oszacowanej kwoty odpisów na oczekiwane straty kredytowe co najmniej w cyklach kwartalnych;
- d) składania radzie nadzorczej kwartalnych raportów z wyników realizacji procesów oceny i pomiaru ryzyka kredytowego, w tym wysokości utworzonych odpisów na oczekiwane straty kredytowe, wpływu tych odpisów na wynik finansowy banku i współczynniki kapitałowe oraz informacji o stopniu pokrycia ekspozycji kredytowych tymi odpisami;
- e) opracowania, wdrożenia i aktualizowania odpowiednich procedur informowania o procesie oceny i pomiaru ryzyka kredytowego wszystkich pracowników zaangażowanych w jego realizację.

Rekomendacja 2

Zarząd banku w ramach strategii działalności banku powinien określić model lub modele biznesowe.

2.1 Bank powinien udokumentować model lub modele biznesowe odzwierciedlające sposób, w jaki zarządza aktywami finansowymi.

2.2 Bank co najmniej raz w roku powinien dokonać przeglądu przyjętego modelu lub modeli biznesowych. Jeżeli w wyniku przeglądu bank ustali, że ma nowy model lub modele biznesowe dla określonych grup składników aktywów finansowych, to nowo nabywane do tych grup składniki aktywów finansowych powinny być klasyfikowane do tego nowego modelu lub nowych modeli.

2.3 Bank przy ocenie swojego modelu lub modeli biznesowych w zakresie zarządzania aktywami finansowymi powinien uwzględnić wszystkie dowody dostępne na dzień oceny. Klasyfikacja instrumentów finansowych powinna odzwierciedlać model lub modele biznesowe banku, jak również dostarczać odbiorcom sprawozdań finansowych użytecznych informacji, z zachowaniem porównywalności danych poprzez spójne zasady klasyfikacji instrumentów finansowych.

2.4 Zdefiniowane przez bank i przypisane poszczególnym segmentom działalności model lub modele biznesowe powinny odzwierciedlać rzeczywistą działalność operacyjną związaną z posiadanymi aktywami finansowymi.

2.5 Zmiana modelu lub modeli biznesowych powinna występować sporadycznie i w uzasadnionych przypadkach, zgodnie z MSSF 9 i Wytycznymi EBA dotyczącymi praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych.

Rekomendacja 3

Bank powinien posiadać opracowane przez zarząd banku i zatwierdzone przez radę nadzorczą banku zasady szacowania ryzyka kredytowego.

3.1 Zarząd banku powinien opracować regulacje wewnętrzne obejmujące zasady szacowania ryzyka kredytowego z uwzględnieniem skali, specyfiki i złożoności działalności banku, jego struktury organizacyjnej oraz posiadanych portfeli kredytowych.

3.2 Zasady szacowania ryzyka kredytowego banku zawarte w regulacjach wewnętrznych powinny obejmować w szczególności:

- a) zasady stosowania podejścia indywidualnego i portfelowego w odniesieniu do szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe;
- b) częstotliwość dokonywania przeglądów ekspozycji kredytowych oraz częstotliwość monitorowania zabezpieczeń pod kątem szacowania ryzyka kredytowego;
- c) zasady klasyfikacji i reklasyfikacji ekspozycji kredytowych, stosowane do szacowania ryzyka kredytowego (kryteria ilościowe, jak i jakościowe, modele oceny ryzyka

- kredytowego);
- d) zasady szacowania oczekiwanych strat kredytowych;
  - e) zasady dotyczące weryfikacji i efektywności wykorzystywania zabezpieczeń;
  - f) tam, gdzie są stosowane:
    - zasady redukcji ekspozycji kredytowych poprzez prawnie skuteczne kompensowanie,
    - zasady wykorzystania kredytowych instrumentów pochodnych, gwarancji oraz ubezpieczeń ekspozycji kredytowych uwzględniające wpływ tych instrumentów na rozpoznawanie i pomiar poziomu ostatecznie zrealizowanych przez bank strat,
    - określenie kursu referencyjnego służącego do wyliczania oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych w walucie innej niż PLN, np. przepływów z tytułu sprzedaży zabezpieczenia (kurs bieżący, kurs terminowy na dzień oczekiwanej płatności, kurs kupna, kurs sprzedaży czy kurs średni);
  - g) zasady restrukturyzacji ekspozycji kredytowych, w tym zasady określania kompetencji decyzyjnych w zakresie zmiany terminów spłat i odnawiania, oraz zasady klasyfikacji i reklasyfikacji restrukturyzowanych ekspozycji kredytowych;
  - h) sposób ustalania wewnętrznych limitów na ekspozycje kredytowe i sposobu ich monitorowania;
  - i) zasady spisywania ekspozycji kredytowych.

Rekomendacja 4

Rada nadzorcza banku powinna nadzorować skuteczność zarządzania ryzykiem kredytowym.

4.1 Rada nadzorcza banku powinna dokonywać oceny działań zarządu w realizacji procesów oceny i pomiaru ryzyka kredytowego.

4.2 Rada nadzorcza banku powinna co najmniej raz na kwartał monitorować przestrzeganie w banku procedur dotyczących monitorowania ryzyka kredytowego oraz analizować wysokość utworzonych odpisów na oczekiwane straty kredytowe, wpływ tych odpisów na wynik finansowy i współczynniki kapitałowe oraz stopień pokrycia portfela kredytowego tymi odpisami.

2. Szacowanie oczekiwanych strat kredytowych

Rekomendacja 5

Bank jest zobowiązany do szacowania oczekiwanych strat kredytowych z częstotliwością miesięczną.

5.1 Bank jest zobowiązany do tworzenia, aktualizowania i rozwiązywania odpisów na oczekiwane straty kredytowe na datę raportową, z uwzględnieniem parametrów/czynników/zdarzeń mających wpływ na wysokość tych odpisów.

5.2 Bank powinien wyznaczać oczekiwane straty kredytowe w odniesieniu do wszystkich ekspozycji. Ważone prawdopodobieństwem szacunki oczekiwanych strat kredytowych powinny zawsze uwzględniać prawdopodobieństwo wystąpienia straty, nawet jeżeli jest ono bardzo niskie. Bank tylko wyjątkowo, w sporadycznych przypadkach może stosować odpis zerowy, ponieważ szacunki oczekiwanych strat kredytowych są kwotami ważonymi prawdopodobieństwem, które zawsze powinny odzwierciedlać prawdopodobieństwo

wystąpienia straty kredytowej. Odpisy na oczekiwane straty kredytowe powinny mieć uzasadnienie w historycznych danych dotyczących odzysku z danego rodzaju zabezpieczenia, w tym również w przypadku pogorszenia sytuacji makroekonomicznej.

5.3 W szacowaniu oczekiwanych strat kredytowych bank może uwzględniać zabezpieczenia według zasad określonych w Rekomendacji 24.

5.4 Okresowemu przeglądowi (co najmniej z częstotliwością roczną) powinny podlegać:

- a) sposób przypisania przez bank ekspozycji kredytowych oraz portfeli ekspozycji kredytowych do modeli biznesowych, o których mowa w Rekomendacji 2;
- b) zasady i sposób przypisania przez bank ekspozycji kredytowych oraz grup ekspozycji kredytowych do odpowiednich homogenicznych portfeli;
- c) metody i założenia przyjęte w banku do szacowania oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych.

5.5 Zakres i terminy przeglądów powinny zostać szczegółowo udokumentowane w zasadach zarządzania ryzykiem kredytowym banku. Wszelkie analizy, oszacowania i kalkulacje parametrów, które są danymi wejściowymi lub wynikami procesu oceny i pomiaru ryzyka kredytowego, powinny być przeprowadzane przez wykwalifikowanych i przeszkolonych pracowników oraz zatwierdzane przez osoby niezwiązane z procesem udzielania kredytów w banku. Bank powinien je należycie dokumentować, a dokumentacja powinna zawierać wyjaśnienia uzasadniające dokonane analizy i oszacowania.

Rekomendacja 6

Bank powinien wdrożyć regulacje wewnętrzne obejmujące metody szacowania oczekiwanych strat kredytowych.

6.1 Bank powinien wdrożyć metody i narzędzia pozwalające na właściwe oszacowanie oczekiwanych strat kredytowych w odniesieniu do wszystkich ekspozycji kredytowych zgodnie z zasadami MSSF 9 w zakresie szacowania oczekiwanych strat kredytowych, uwzględniając jednocześnie zasady określone w Rekomendacji R.

6.2. W ramach monitorowania ryzyka kredytowego, w tym stosowanych metod szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe zarówno do celów rachunkowości, jak i na potrzeby wyliczania współczynników kapitałowych, bank powinien stosować spójne procesy i dane.

6.3 Stosowane przez bank metody szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe powinny w szczególności obejmować:

- a) ustalenie poziomu i czynników ryzyka kredytowego w momencie początkowego ujęcia ekspozycji kredytowej w celu określania i szacowania późniejszych zmian poziomu ryzyka kredytowego;
- b) kryteria i zasady uwzględniania wpływu danych dotyczących przyszłości, w tym czynników makroekonomicznych, niezależnie od tego, czy ocena ryzyka kredytowego jest przeprowadzana indywidualnie czy portfelowo;
- c) opis zasad tworzenia homogenicznych portfeli;
- d) sposoby oceny i szacowania oczekiwanych strat kredytowych stosowane do poszczególnych ekspozycji lub portfeli obejmujące m.in. istotne czynniki wewnętrzne (np. zasady udzielania kredytów) i zewnętrzne (np. geograficzne, makroekonomiczne i polityczne);

- e) dokumentowanie wyboru sposobu szacowania oczekiwanych strat kredytowych, stosowanego do poszczególnych portfeli i indywidualnych ekspozycji kredytowych;
- f) dokumentowanie parametrów wejściowych, danych i założeń, w szczególności: wskaźników strat, szacunków prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania/straty z tytułu niewykonania zobowiązania oraz prognoz makroekonomicznych, wykorzystywanych w procesie szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Dokumentowane powinno być również uzasadnienie zmiany metod wyznaczania i definicji parametrów wejściowych, definicji zestawu danych i założeń;
- g) określenie zakresu, w jakim wartość zabezpieczenia i innych czynników ograniczania ryzyka kredytowego wpływa na oczekiwane straty kredytowe z uwzględnieniem przyjętego przez bank scenariusza;
- h) dokumentowanie metod wykorzystywanych do walidacji, w tym weryfikacji historycznej (backtesting) modeli MSSF 9.

6.4 Bank powinien prowadzić proces identyfikacji ryzyka kredytowego w sposób ciągły, zapewniając identyfikowanie czynników wpływających na poziom ryzyka kredytowego i szacunki oczekiwanych strat kredytowych.

6.5 Bank powinien wprowadzić automatyczny system zapewniający codzienną kontrolę terminowości spłaty ekspozycji kredytowych.

6.6 Oszacowanie oczekiwanych strat kredytowych powinno odzwierciedlać nieobciążoną i ważoną prawdopodobieństwem kwotę, którą ustala się oceniając wyniki dla wariantów oszacowań oczekiwanej straty kredytowej z określonym horyzontem czasowym, które są wykorzystywane do szacowania oczekiwanych strat kredytowych. Wykorzystywany przez bank scenariusz powinien odzwierciedlać profil działalności banku oraz ryzyko kredytowe ekspozycji. Bank w szacowaniu oczekiwanych strat kredytowych poza danymi historycznymi i bieżącymi powinien uwzględniać dane dotyczące przyszłości, w tym czynniki makroekonomiczne i stosować je niezależnie od zastosowanej metody wyceny indywidualnej lub portfelowej.

6.7 Bank powinien wykazać i udokumentować, w jaki sposób wraz ze zmianą określonego wariantu oszacowań oczekiwanej straty kredytowej oraz kluczowych parametrów i prawdopodobieństw wykorzystywanych do kalkulacji oczekiwanej straty kredytowej ulegną zmianie szacunki oczekiwanych strat kredytowych. Bank powinien także wykazać i udokumentować wrażliwość oczekiwanej straty kredytowej na zmianę przyjętych parametrów i prawdopodobieństw.

6.8 Bank powinien zapewnić, aby wartości prognoz, w tym czynników makroekonomicznych wykorzystywanych w procesie szacowania oczekiwanych strat kredytowych, były spójne ze stosowanymi odpowiednio w sprawozdaniach finansowych, budżetach, planach i innych informacjach wykorzystywanych do celów zarządzania i sprawozdawczości.

6.9 Regulacje wewnętrzne banku powinny obejmować także kryteria renegocjowania/modyfikowania ekspozycji kredytowych z powodu trudności finansowych klienta lub z innych względów, jak również sposobu ujmowania i wyceny aktywów POCL.

Rekomendacja 7

Bank powinien zapewnić, aby stosowane metody szacowania oczekiwanych strat kredytowych odzwierciedlały sposób zarządzania ekspozycjami kredytowymi.

7.1 Dla ekspozycji kredytowych indywidualnie znaczących zakwalifikowanych do Fazy 3 bank może stosować metodę wyceny indywidualnej szacowania oczekiwanych strat kredytowych.

7.2 Niezależnie od stosowanej metody wyceny indywidualnej lub portfelowej bank powinien zapewnić terminowe ujęcie w księgach rachunkowych oczekiwanych strat kredytowych.

Rekomendacja 8

Bank powinien wdrożyć regulacje wewnętrzne dotyczące nadawania oceny ryzyka kredytowego i grupowania ekspozycji kredytowych na podstawie wspólnej charakterystyki ryzyka.

8.1 W ramach regulacji wewnętrznych bank powinien posiadać kompleksowe procedury i systemy informatyczne do monitorowania jakości ekspozycji kredytowych wykorzystywane m.in. do aktualizowania oceny ryzyka kredytowego. Powinny one obejmować aktualizację oceny ryzyka kredytowego oraz uwzględniać zmieniający się poziom, charakter i czynniki ryzyka kredytowego w celu zapewnienia odpowiedniego monitorowania ekspozycji kredytowych oraz prawidłowego oszacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Proces aktualizacji oceny ryzyka kredytowego powinien podlegać niezależnemu przeglądowi.

8.2 Bank powinien wprowadzić mechanizmy kontrolne zapewniające, by wszystkie ekspozycje kredytowe, wobec których dokonywana jest wycena oczekiwanych strat kredytowych, posiadały aktualną na datę tej wyceny ocenę ryzyka kredytowego.

8.3 Podczas dokonywania oceny ryzyka kredytowego w momencie początkowego ujęcia ekspozycji kredytowych bank powinien uwzględnić co najmniej kryteria dotyczące rodzaju produktu i charakterystyki kredytobiorcy.

8.4 Podczas dokonywania kolejnej oceny ryzyka kredytowego ekspozycji kredytowych bank, wśród innych czynników, uwzględnić również:

- a) zmiany czynników makroekonomicznych;
- b) inne czynniki mogące mieć wpływ na nadaną ocenę, w tym zmiany sytuacji sektora/branży.

8.5 Bank powinien posiadać opis procesu oceny ryzyka kredytowego, w którym zdefiniowane są fazy ryzyka kredytowego. Bank powinien przeprowadzić przegląd procesu oceny ryzyka kredytowego co najmniej raz w roku oraz za każdym razem, kiedy w banku pojawią się nowe informacje lub okoliczności mające wpływ na poziom ryzyka kredytowego.

8.6 Bank powinien pogrupować ekspozycje kredytowe według wspólnych charakterystyk ryzyka kredytowego na tyle szczegółowo, by możliwe było dokonanie oceny zmian ryzyka kredytowego oraz ich wpływu na szacunki oczekiwanych strat kredytowych dla poszczególnych faz. Dla przypisania ekspozycji kredytowych do odpowiedniego portfela homogenicznego bank powinien rozważyć wykorzystanie następujących kryteriów i wybrać spośród nich najlepiej oddające charakterystykę portfela ekspozycji kredytowych na potrzeby grupowania:

- a) rodzaj instrumentu, w tym podział na produkty;
- b) warunki kredytowania;
- c) rodzaj zabezpieczenia;
- d) charakterystykę pożyczkobiorcy/kredytobiorcy z uwzględnieniem oceny ryzyka kredytowego;
- e) charakterystykę obszaru geograficznego kredytobiorcy;
- f) branżę, w jakiej działa kredytobiorca;
- g) walutę ekspozycji kredytowej;
- h) okres kredytowania z uwzględnieniem daty początkowego ujęcia oraz okresu pozostałego do terminu wymagalności.

8.7 Bank nie powinien grupować ekspozycji kredytowych w sposób, który utrudniałby szybką identyfikację znacznego wzrostu ryzyka kredytowego.

Rekomendacja 9

Bank powinien posiadać i stosować regulacje wewnętrzne określające zasady walidacji modeli MSSF 9.

9.1 Regulacje wewnętrzne powinny obejmować zasady walidacji modeli MSSF 9 zgodnie z zasadami określonymi w Rekomendacji W oraz Rekomendacji 30.

9.2 Bank powinien zapewnić przeprowadzenie walidacji modeli MSSF 9 przez niezależnych i kompetentnych pracowników banku lub niezależne podmioty zewnętrzne posiadające niezbędne doświadczenie i odpowiednią wiedzę w tym zakresie, nieuczestniczące w procesie tworzenia tych modeli.

9.3 Wnioski z oceny procesu walidacji powinny być przedmiotem oceny zarządu banku lub dedykowanego komitetu odpowiedzialnego za zarządzanie ryzykiem modeli.

Rekomendacja 10

Dokonując oceny ryzyka w procesie szacowania oczekiwanych strat kredytowych, bank powinien uwzględnić dotychczasowe doświadczenia w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym oraz racjonalne i możliwe do udokumentowania informacje dotyczące przyszłości, w tym czynniki makroekonomiczne.

10.1 Bank powinien dokonywać oceny ryzyka kredytowego na podstawie dotychczasowych doświadczeń w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym oraz uwzględniać oczekiwany wpływ racjonalnych i możliwych do udokumentowania informacji dotyczących przyszłości, w tym adekwatnych czynników makroekonomicznych, na szacunki oczekiwanych strat kredytowych. Ocena ryzyka kredytowego powinna zostać udokumentowana.

10.2 Bank, w procesie ustalania poziomu odpisów na oczekiwane straty kredytowe, powinien dokonywać racjonalnych szacunków w oparciu o dobrej jakości modele MSSF 9 oraz dane podlegające okresowym kontrolom i ocenie jakościowej.

Rekomendacja 11

Bank powinien stosować jednolite procesy, systemy, narzędzia i dane do pomiaru i oceny ryzyka kredytowego, szacowania oczekiwanych strat kredytowych do celów ich ujęcia w księgach rachunkowych oraz do celów wyliczania współczynników kapitałowych.

11.1 Procesy, systemy, narzędzia i dane dostępne w banku powinny obejmować w szczególności: systemy oceny ryzyka kredytowego, szacowanie prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, opóźnienia w spłacie, historyczne wskaźniki strat, wartość zabezpieczenia i wskaźniki wartości kredytu/pożyczki do wartości zabezpieczenia, rodzaj produktu, harmonogram amortyzacji, wymagania dotyczące przedpłat, segment rynku, lokalizację geograficzną, datę udzielenia i rodzaj zabezpieczenia.

11.2 Procesy, systemy, narzędzia i dane wykorzystywane w zarządzaniu ryzykiem kredytowym powinny co najmniej raz w roku podlegać przeglądom, w celu zapewnienia, że uwzględniane są właściwe dane dostępne w banku oraz że systemy są aktualizowane odpowiednio do zmian lub rozwoju polityki kredytowej/biznesowej banku.

11.3 Bank powinien opracować i wdrożyć zasady przepływu i weryfikacji informacji pomiędzy jednostkami zarządzania ryzykiem kredytowym, służbami księgowymi i jednostkami sprawozdawczości finansowej lub nadzorczej w zakresie szacunków oczekiwanych strat kredytowych, zmian ryzyka kredytowego i faktycznie ponoszonych strat z tytułu ekspozycji kredytowych.

Rekomendacja 12

Proces szacowania oczekiwanych strat kredytowych banku powinien podlegać kontroli wewnętrznej.

12.1 Wdrożone zasady zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym zasady szacowania oczekiwanych strat kredytowych powinny być objęte systemem kontroli wewnętrznej.

12.2 System kontroli wewnętrznej banku w zakresie oceny i szacowania ryzyka kredytowego powinien obejmować:

- a) mechanizmy zapewniające przestrzeganie obowiązujących przepisów, regulacji wewnętrznych oraz Rekomendacji R;
- b) monitorowanie spójności wykorzystywanych informacji w celu zapewnienia, że odpisy na oczekiwane straty kredytowe ujęte w sprawozdaniach finansowych i raportach banku są ustalane zgodnie z obowiązującą polityką rachunkowości uwzględniającą wymogi Rekomendacji R;
- c) procesy oceny i pomiaru ryzyka kredytowego, w tym w szczególności:
  - system oceny ryzyka kredytowego, który umożliwia terminową klasyfikację ekspozycji kredytowej w zależności od charakterystyki ryzyka kredytowego oraz sprzyja podejmowaniu odpowiednich działań,
  - proces zapewniający, że istotne informacje, w tym prognozy dotyczące przyszłości, są uwzględnione w ocenie ryzyka kredytowego i szacowaniu oczekiwanych strat kredytowych,
  - wdrożenie polityki oceny zapewniającej, że szacowanie oczekiwanych strat kredytowych odbywa się na poziomie konkretnej ekspozycji lub na poziomie portfela ekspozycji o określonych wspólnych cechach ryzyka kredytowego, zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości,
  - metody szacowania oczekiwanej straty kredytowej pod kątem prawidłowości ustalania poziomu odpisów na oczekiwane straty kredytowe,
  - system walidacji modeli oceny i pomiaru ryzyka kredytowego,
  - procedury określające zasady formalnej komunikacji i koordynacji między wszystkimi

- pracownikami banku, którzy uczestniczą w procesie oceny ryzyka kredytowego i wyceny oczekiwanych strat kredytowych;
- d) zasady korygowania wyników uzyskanych z zastosowania modeli ilościowych (ang. post-model adjustments).

12.3 Procedury wewnętrzne banku powinny obejmować zasady dokonywania przez audyt wewnętrzny niezależnej oceny skuteczności systemów/procesów wyceny ryzyka, w tym ich spójności z systemem oceny ryzyka kredytowego w banku. Częstotliwość dokonywania powyższej oceny powinna wynikać z przeprowadzanej co roku, na potrzeby planowania audytów, analizy ryzyka.

12.4 Audyt wewnętrzny powinien formułować zalecenia dotyczące usunięcia nieprawidłowości identyfikowanych w ramach takiej oceny oraz weryfikować realizację tych zaleceń.

12.5 Informacja na temat realizacji zaleceń, o których mowa w Rekomendacji 12.4, każdorazowo powinna być przekazywana komitetowi audytu.

Rekomendacja 13

Komitet audytu powinien monitorować system kontroli wewnętrznej i system zarządzania ryzykiem w banku w zakresie szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

13.1 Zadaniem komitetu audytu jest analiza skuteczności funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej i systemu zarządzania ryzykiem kredytowym w zakresie prawidłowego ustalania poziomu odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

13.2 Członkowie komitetu audytu powinni być informowani o planowanych zmianach w polityce rachunkowości banku oraz ich wpływie na przyszłe wyniki finansowe banku oraz istotnych zmianach w modelach MSSF 9.

13.3 Komitet audytu jest zobowiązany do zapewnienia, aby firmy zewnętrzne biorące udział w opracowaniu modeli MSSF 9 i procesów szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe, dochowywały wszelkich wymogów dotyczących niezależności biegłego rewidenta.

3. Klasyfikacja ekspozycji kredytowych

Rekomendacja 14

Bank powinien posiadać dokumentację dotyczącą poszczególnych dłużników, ekspozycji kredytowych lub grup ekspozycji.

14.1 Dokumentacja dotycząca poszczególnych dłużników, ekspozycji kredytowych lub grup ekspozycji powinna obejmować w szczególności:

- a) dokumentację potwierdzającą zdolność kredytową każdego dłużnika, z uwzględnieniem wyjątków określonych przepisami prawa;
- b) dokumentację kryteriów uwzględnianych przy ustalaniu, czy dana ekspozycja kredytowa lub dłużnik powinny być oceniane pod kątem utraty wartości w ujęciu indywidualnym lub portfelowym;
- c) dokumentację kryteriów branych pod uwagę przy wyodrębnianiu portfeli ekspozycji kredytowych, z uwzględnieniem danych i analiz potwierdzających, że ekspozycje w danym portfelu mają podobne charakterystyki ryzyka kredytowego;

- d) dokumentację określającą przesłanki znacznego wzrostu ryzyka kredytowego, identyfikację dowodów/przesłanek utraty wartości oraz kwalifikację do aktywów POCI ekspozycji kredytowych ocenianych indywidualnie lub portfelowo;
- e) dokumentację uzasadniającą utworzenie/rozwiązanie określonego poziomu odpisów na oczekiwane straty kredytowe;
- f) w odniesieniu do metody zdyskontowanych oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych:
  - szczegółowy sposób ustalenia przyjętych szacunków,
  - wartości oraz terminy oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych,
  - sposób ustalenia oraz wysokość efektywnej stopy procentowej wykorzystanej do dyskontowania oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych;
- g) sposób doboru czynników makroekonomicznych w procesie szacowania poziomu oczekiwanych strat kredytowych;
- h) w odniesieniu do metod statystycznych szacowania ryzyka kredytowego:
  - metody i dokumentację dotyczące zastosowanego podejścia portfelowego,
  - źródła danych,
  - sposób grupowania ekspozycji kredytowych do poszczególnych portfeli określony w Rekomendacji 8.6,
  - opis procesu kwantyfikacji i przyporządkowania parametrów ryzyka do poszczególnych portfeli ryzyka,
  - uzasadnienie korekt danych historycznych o poniesionych stratach dla każdego z portfeli oraz wielkość tych korekt, w przypadku ekspozycji kredytowych wycenianych w ujęciu portfelowym,
  - opis czynników ilościowych i czynników jakościowych (w tym procedur kontrolnych),
  - wyniki analiz potwierdzające stanowisko, że szacunki dokonane przez bank mają ekonomiczne uzasadnienie i są wyznaczane na podstawie danych reprezentatywnych dla portfeli ekspozycji kredytowych;
- i) w odniesieniu do zabezpieczeń:
  - źródło, cel oraz datę, na którą przeprowadzono oszacowanie wartości zabezpieczenia,
  - metodę oszacowania wartości zabezpieczenia (z uwzględnieniem wykorzystanych wycen rzeczoznawców, założeń wyceny oraz sposobów wyliczeń, w zakresie adekwatnym do stosowanego zabezpieczenia),
  - weryfikację oszacowania wartości aktywów stanowiących zabezpieczenie (przyjętych założeń i parametrów rynkowych) dokonanych zarówno na zlecenie banku, jak i dostarczonych przez klienta banku,
  - realny termin realizacji zabezpieczenia,
  - ustalenie oczekiwanych kosztów windykacji oraz kosztów sprzedaży zabezpieczenia,
  - metodę wyznaczania stóp odzysku oraz argumenty uzasadniające korekty szacowanych wartości oraz wielkości tych korekt.

Rekomendacja 15

Bank powinien posiadać zasady klasyfikacji ekspozycji kredytowych do poszczególnych faz ryzyka kredytowego.

15.1 Bank powinien dokonywać klasyfikacji ekspozycji kredytowych do fazy 1 albo 2, albo 3, z uwzględnieniem wyłączeń określonych w MSSF 9, ale zgodnie z zasadami określonymi w Rekomendacji 16, Rekomendacji 17 i Rekomendacji 18 oraz według następującej kolejności:

- a) identyfikacja ekspozycji z utratą wartości i zaklasyfikowanie ich do fazy 3;

- b) alokacja ekspozycji do fazy 2 w oparciu o przesłanki znacznego wzrostu ryzyka kredytowego;
- c) przydzielenie pozostałych ekspozycji do fazy 1.

15.2 Bank powinien identyfikować aktywa POCI zgodnie z Rekomendacją 19.

15.3 Bank powinien dokonywać analizy ryzyka dłużnika i transakcji kredytowej, uwzględniając w niej zarówno czynniki ilościowe, jak i jakościowe, które mogą wpłynąć na ocenę ryzyka kredytowego.

15.4 Bank nie powinien uznawać następujących przesłanek, jako wystarczających do klasyfikacji ekspozycji kredytowych do grupy ekspozycji charakteryzujących się niskim ryzykiem kredytowym:

- a) dobra obecna sytuacja branży lub sektora, w której działa dłużnik lub emitent;
- b) sytuacja finansowa dłużnika lub emitenta na tle branży na datę raportową jest lepsza niż pozostałych dłużników z tej branży;
- c) struktura prawna i właścicielska dłużnika ogranicza wystąpienie upadłości, w tym np. instrumenty finansowe nabywane lub emitowane przez podmioty zależne banku;
- d) oceny poziomu ryzyka ekspozycji ze względu na wartość zabezpieczenia, w sytuacji kiedy sam instrument finansowy bez tego zabezpieczenia nie byłby uznawany za charakteryzujący się niskim ryzykiem kredytowym.

Rekomendacja 16

Bank powinien dokonywać klasyfikacji ekspozycji kredytowych do fazy 1 oraz ich wyceny zgodnie z MSSF 9 i według zasad określonych w Rekomendacji 15.1.

16.1 Klasyfikacja ekspozycji kredytowych do fazy 1 dokonywana jest zgodnie z Rekomendacją 15.1.

16.2 Rozkład w czasie 12-miesięcznych oczekiwanych strat kredytowych powinien odzwierciedlać ocenę ryzyka dłużnika i transakcji kredytowej, a także stanowić nieobciążony i ważony prawdopodobieństwem szacunek oczekiwanych strat kredytowych, uwzględniający warianty oszacowań oczekiwanej straty kredytowej w scenariuszu.

16.3 Odpis na oczekiwaną stratę kredytową liczony jest w oparciu o 12-miesięczną stratę oczekiwaną lub do daty zapadalności, jeśli przypada wcześniej niż w ciągu 12 miesięcy. Kwota 12-miesięcznej oczekiwanej straty kredytowej nie dotyczy jedynie strat oczekiwanych w ciągu kolejnych 12 miesięcy, lecz oczekiwanych niedoborów przepływów pieniężnych w całym okresie życia ekspozycji kredytowej lub portfeli takich ekspozycji ze względu na zdarzenia powodujące stratę, które mogą wystąpić w horyzoncie najbliższych 12 miesięcy (lub do daty zapadalności, jeśli przypada wcześniej niż w ciągu 12 miesięcy).

16.4 Bank powinien aktualizować swoje szacunki 12-miesięcznych oczekiwanych strat kredytowych w celu właściwego odzwierciedlenia zmian ryzyka kredytowego. Przy oszacowaniu kwoty 12-miesięcznych oczekiwanych strat kredytowych bank powinien również uwzględnić informacje dotyczące przyszłości, w tym dotyczące prognoz kształtowania się adekwatnych czynników makroekonomicznych.

16.5 Do oszacowania 12-miesięcznych oczekiwanych strat kredytowych w podejściu portfelowym bank powinien wykorzystywać modele MSSF 9 z uwzględnieniem wymogów Rekomendacji 25 – 34.

Rekomendacja 17

Bank powinien dokonywać klasyfikacji ekspozycji kredytowych do fazy 2 oraz ich wyceny zgodnie z MSSF 9 i według zasad określonych w Rekomendacji 15.1.

17.1 Klasyfikacja ekspozycji kredytowych do fazy 2 dokonywana jest zgodnie z Rekomendacją 15.1.

17.2 Bank powinien dokonywać oceny znacznego wzrostu ryzyka kredytowego w stosunku do każdej ekspozycji kredytowej. W celu dokonania tej oceny bank porównuje ryzyko niewykonania zobowiązania dla danego instrumentu finansowego na datę raportową z ryzykiem niewykonania zobowiązania dla tego instrumentu finansowego na dzień początkowego ujęcia. Przy czym do oceny znacznego wzrostu ryzyka kredytowego bank powinien zastosować zmianę ryzyka niewykonania zobowiązania w całym pozostałym okresie życia ekspozycji.

17.3 W odniesieniu do ekspozycji ocenianych indywidualnie, w stosunku do których bank nie jest w stanie dokonać oceny znacznego wzrostu ryzyka kredytowego, należy dokonać zgrupowania tych ekspozycji kredytowych na podstawie ich wspólnych charakterystyk ryzyka kredytowego, a następnie przeprowadzić ocenę znacznego wzrostu ryzyka kredytowego na poziomie grupy tych ekspozycji.

17.4 Na potrzeby oceny, czy nastąpił wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia do daty raportowej bank powinien uwzględnić szereg kryteriów o charakterze ilościowym oraz jakościowym, o których mowa w Rekomendacji R.

17.5 Zasady obejmujące klasyfikację ekspozycji kredytowych do fazy 2 i metody szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe powinny być zgodne z MSSF 9 i obejmować co najmniej:

- a) jasne i zrozumiałe dla wszystkich interesariuszy zasady identyfikacji znacznego wzrostu ryzyka kredytowego, w tym stosowane przez bank definicje miar ryzyka i technik zarządzania ryzykiem kredytowym (m.in. ocena ryzyka kredytowego, polityka cenowa, listy obserwacyjne, systemy wczesnego ostrzegania);
- b) stosowane modele szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe w całym okresie życia ekspozycji kredytowej;
- c) zasady wyznaczania okresu życia ekspozycji dla produktów odnawialnych;
- d) zasady reklasyfikacji ekspozycji kredytowych z fazy 2 do fazy 1 z uwzględnieniem kryteriów, które zdecydowały o klasyfikacji do fazy 2, z uwzględnieniem postanowień Wytycznych EBA dotyczących zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanyymi i restrukturyzowanymi.

17.6 Faza 2 obejmuje ekspozycje z rozpoznanym znacznym wzrostem ryzyka kredytowego od daty początkowego ujęcia. Odpis na oczekiwane straty kredytowe liczony jest w całym pozostałym okresie życia ekspozycji kredytowej, tj. od daty raportowej do daty zapadalności. O znacznym wzroście ryzyka kredytowego świadczy wystąpienie co najmniej jednej z poniższych przesłanek:

- a) opóźnienie w spłacie dla danej ekspozycji przekraczające 30 dni od terminu zapadalności raty kredytu/ pożyczki - kapitału, odsetek lub opłat do 90 dni włącznie przy uwzględnieniu progu istotności przeterminowanego zobowiązania kredytowego;
- b) restrukturyzacja ekspozycji z wyłączeniem ekspozycji restrukturyzowanych stosownie do art. 178 Rozporządzenia CRR;
- c) pogorszenie profilu ryzyka całego portfela ekspozycji, z uwagi na typ produktu, branżę lub kanał dystrybucji;
- d) pogorszenie wyników analizy finansowej lub obniżenie oceny ryzyka kredytowego do poziomu świadczącego o zagrożonej zdolności płatniczej kredytobiorcy (lub kontrahenta kredytobiorcy, od którego uzależniona jest spłata kredytu/pożyczki);
- e) zakwalifikowanie ekspozycji na listę obserwacyjną;
- f) zaciągnięcie przez kredytobiorcę kredytów/pożyczek, obciążenie majątku, udzielenie poręczeń w stopniu zagrażającym prawidłowej obsłudze kredytu/pożyczki lub jakości posiadanych przez bank zabezpieczeń, jeśli wpływają na wzrost ryzyka ekspozycji;
- g) opóźnienie w spłacie dla danej ekspozycji przekraczające 90 dni od terminu zapadalności raty kredytu/pożyczki – kapitału lub odsetek lub opłat, w sytuacji gdy dla danej ekspozycji nie zostało spełnione kryterium istotności przeterminowanego zobowiązania kredytowego;
- h) inne określone przez bank, w tym w szczególności pozostałe przesłanki stanowiące treść paragrafu B 5.5.17 MSSF 9.

17.7 Do oszacowania oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia w podejściu portfelowym bank powinien wykorzystywać modele MSSF 9 z uwzględnieniem wymogów Rekomendacji 25 – 34.

17.8 Bank powinien dokonywać kwantyfikacji poziomu ryzyka kredytowego w stosunku do wszystkich ekspozycji lub klientów, w odniesieniu do których istnieje zaangażowanie kredytowe. Na dzień pierwszego zastosowania MSSF 9, w sytuacji braku dostępnych informacji pozwalających na ocenę ryzyka kredytowego ekspozycji na moment początkowego ujęcia, bank powinien dokonać klasyfikacji takiej ekspozycji kredytowej do fazy 2. Ekspozycja kredytowa zaklasyfikowana do fazy 2 nie podlega reklasyfikacji do fazy 1.

17.9 Bank powinien stosować ilościowe kryterium znacznego wzrostu ryzyka kredytowego bazujące na porównaniu prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w ujęciu lifetime (parametr PD lifetime) na datę raportową z prawdopodobieństwem niewykonania zobowiązania na datę początkowego ujęcia. W odniesieniu do ilościowego kryterium znacznego wzrostu ryzyka kredytowego bank powinien wyznaczyć próg względny oraz rozważyć dodatkowo wyznaczenie progu bezwzględnego zmiany parametru PD lifetime na poziomie homogenicznych portfeli, z zastrzeżeniem Rekomendacji 17.11.

17.10 Znaczny wzrost ryzyka kredytowego dla danej ekspozycji ma miejsce, gdy nastąpiło przekroczenie progu względnej zmiany parametru PD lifetime. Gdy bank stosuje obydwa kryteria, o których mowa w Rekomendacji 17.9, wówczas znaczny wzrost ryzyka kredytowego dla danej ekspozycji ma miejsce, gdy nastąpiło przekroczenie zarówno progu względnej zmiany parametru PD lifetime, jak i progu bezwzględnego zmiany parametru PD lifetime.

17.11 Do oceny znacznego wzrostu ryzyka kredytowego dopuszczalne jest wykorzystanie zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania w okresie następnych 12 miesięcy, jeżeli zmiany te stanowią uzasadnione przybliżenie zmian ryzyka niewykonania zobowiązania w całym okresie życia instrumentu. Zastosowanie powyższego uproszczenia powinno zostać uzasadnione i udokumentowane przez bank.

Uproszczenie o którym mowa powyżej, nie obejmuje ekspozycji kredytowych, w przypadku których:

- a) spłata znaczącej części ekspozycji kredytowej będzie mieć miejsce w okresie następującym po 12 miesiącach od daty raportowej (np. kredyty z ratą balonową);
- b) zachodzą zmiany w zakresie stosowanych czynników makroekonomicznych lub innych czynników związanych z kredytami, które nie są odpowiednio uwzględnione w ryzyku niewykonania zobowiązania w okresie następnych 12 miesięcy;
- c) zmiany czynników związanych z kredytami mają wpływ na ryzyko kredytowe ekspozycji kredytowej dopiero w okresie następującym po kolejnych 12 miesiącach.

17.12 W sytuacji zastosowania przez bank uproszczenia, o którym mowa w Rekomendacji 17.11, na potrzeby wyznaczenia progu względnego oraz bezwzględnego zmiany parametru PD lifetime przyjmuje się horyzont 12-miesięczny.

17.13 Bank powinien opracować zasady wyznaczania progu względnego oraz progu bezwzględnego w przypadku jego stosowania.

17.14 W celu wyznaczenia progu względnego i bezwzględnego bank powinien przeanalizować czynniki, które mogą w istotny sposób wpływać na zmianę ryzyka niewykonania zobowiązania, które w szczególności mogą obejmować rozkład prawdopodobieństwa ocen ryzyka kredytowego, migrację ocen ryzyka kredytowego, koncentrację ocen ryzyka kredytowego, jakość modeli wykorzystywanych do oceny ryzyka kredytowego, marżę na ryzyko, stopę niewykonania zobowiązania, zależność stopy niewykonania zobowiązania od czynników makroekonomicznych.

17.15 W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość zmiany przyjętych wartości progu względnego i bezwzględnego lub przyjętego zestawu wartości w stosunku do progu względnego i bezwzględnego, na poziomie homogenicznych portfeli, jeżeli wyniki analiz potwierdzą, że funkcjonujące progi nie są już adekwatne dla danego homogenicznego portfela.

17.16 Bank powinien udokumentować wyniki analiz przeprowadzonych na potrzeby wyznaczenia wartości progu względnego i progu bezwzględnego i uzasadnić przyjęte wartości tych progów.

17.17 Zmiana przyjętych wartości progu względnego i bezwzględnego lub przyjętego zestawu wartości w stosunku do progu względnego i bezwzględnego, na poziomie homogenicznych portfeli nie może następować częściej niż raz na rok. Przedmiotowa zmiana wartości progu względnego i bezwzględnego musi zostać poprzedzona analizą zgodnie z zasadami określonymi w Rekomendacjach 17.14, 17.15, 17.16 oraz 17.18.

17.18 W przypadku modyfikacji regulacji wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem kredytowym bank może dokonać zmiany progów, o których mowa w Rekomendacji 17.17. Bank powinien udokumentować i uzasadnić zmianę.

17.19 Zmiana progów – względnego i bezwzględnego lub przyjętego zestawu wartości w stosunku do progu względnego i bezwzględnego – w stosunku do istniejących ekspozycji skutkuje koniecznością przeliczenia oczekiwanych strat kredytowych począwszy od daty wejścia w życie Rekomendacji R lub powstania ekspozycji kredytowej.

17.20 Bank powinien dokonywać okresowej weryfikacji adekwatności progów stosowanych na potrzeby identyfikacji znacznego wzrostu ryzyka kredytowego, przy czym częstotliwość przeprowadzania tej weryfikacji powinna być nie rzadsza niż trzyletnia.

17.21 Bank powinien dostosować obecnie stosowane kryteria znacznego wzrostu ryzyka kredytowego do wymogów Rekomendacji R dla wszystkich ekspozycji oraz dokonać przeliczenia oczekiwanych strat kredytowych od daty wejścia w życie Rekomendacji R.

Rekomendacja 18

Bank powinien dokonywać klasyfikacji ekspozycji kredytowych do fazy 3 oraz ich wyceny zgodnie z MSSF 9 i według zasad określonych w Rekomendacji 15.1.

18.1 Klasyfikacja ekspozycji kredytowych do fazy 3 dokonywana w oparciu o dowody/przesłanki utraty wartości powinna być zgodna z postanowieniami MSSF 9, zasadami określonymi w Rekomendacji 15.1 oraz Rekomendacji 18.3.

18.2 Zasady klasyfikacji i wyceny powinny obejmować co najmniej:

- a) jasne i zrozumiałe dla wszystkich interesariuszy zasady identyfikacji dowodów/przesłanek utraty wartości, w tym stosowanych przez bank definicji miar ryzyka i technik zarządzania ryzykiem kredytowym (m.in. ocena ryzyka kredytowego, polityka cenowa, systemy wczesnego ostrzegania);
- b) stosowane modele szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe oraz podejście do wyceny oczekiwanych strat kredytowych w ujęciu indywidualnym, opartym na zdyskontowanych przepływach pieniężnych;
- c) zasady reklasyfikacji ekspozycji kredytowych z fazy 3 do fazy 2 lub fazy 1.

18.3 Faza 3 obejmuje ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe. O utracie wartości świadczy wystąpienie co najmniej jednego z następujących zdarzeń:

- a) zaklasyfikowanie ekspozycji kredytowej do ekspozycji nieobsługiwanych zgodnie z zasadami określonymi w Rekomendacji 22;
- b) uzasadnione podejrzenie wyłudzenia ekspozycji kredytowej;
- c) zidentyfikowanie przypadków zaistnienia uprawdopodobnionego czynu zabronionego dotyczącego ekspozycji kredytowej;
- d) wypowiedzenie umowy kredytu/pożyczki;
- e) uzyskanie informacji o istotnych problemach finansowych dłużnika, przy czym bank zobowiązany jest zdefiniować i skwantyfikować zdarzenia świadczące o wystąpieniu problemów dla każdego portfela klientów;
- f) restrukturyzacja ekspozycji, która jest restrukturyzacją określoną w art. 178 Rozporządzenia CRR;
- g) powzięcie informacji o złożeniu wniosku o postępowanie restrukturyzacyjne w rozumieniu ustawy Prawo restrukturyzacyjne;
- h) powzięcie informacji o prowadzeniu egzekucji wobec dłużnika w kwocie, która w ocenie banku może skutkować utratą zdolności kredytowej;
- i) powzięcie informacji o złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika (likwidacyjnej, konsumenckiej), postawieniu dłużnika w stan likwidacji, rozwiązaniu lub unieważnieniu spółki, ustanowieniu kuratora;

- j) złożenie wniosku o postępowanie upadłościowe, ogłoszenie upadłości lub powzięcie informacji o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości ze względu na to, że majątek dłużnika nie wystarcza lub jedynie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego;
- k) niespłnienie przez dłużnika kwoty zrealizowanego poręczenia Skarbu Państwa;
- l) powzięcie informacji o ustanowieniu zarządu komisarycznego nad działalnością dłużnika;
- m) śmierć dłużnika.

18.4 Bank powinien uwzględniać przesłanki, o których mowa w Rekomendacji 18.3 oraz stosować wymogi określone w Wytycznych EBA dotyczących stosowania definicji niewykonania zobowiązania przez dłużnika, określonej w art. 178 Rozporządzenia CRR.

18.5 Do oszacowania oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia ekspozycji kredytowych w podejściu portfelowym bank powinien wykorzystywać modele MSSF 9 dostosowane do wymagań MSSF 9 i Rekomendacji 25 –34.

18.6 Bank jest zobowiązany do opracowania zasad reklasyfikacji ekspozycji kredytowych z fazy 3 do fazy 2 lub fazy 1, uwzględniając kryteria przywrócenia statusu wykonania zobowiązania określone w Wytycznych EBA dotyczących stosowania definicji niewykonania zobowiązania, określonej w art. 178 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 (EBA/GL/2016/07). Reklasyfikacja z fazy 3 do fazy 1 może nastąpić po spełnieniu kryteriów dotyczących przywrócenia statusu wykonania zobowiązania z równoczesnym udokumentowaniem, że nie występuje znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia ekspozycji.

Rekomendacja 19

Bank powinien wyodrębnić kategorię aktywów POCL.

19.1 Bank zobowiązany jest do wyodrębnienia ekspozycji kredytowych i ujęcia tych ekspozycji w kategorii aktywów finansowych nabytych lub udzielonych, które na moment początkowego ujęcia dotknięte są utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe. Ekspozycje te powinny zostać wyodrębnione w wyniku:

- a) nabycia ekspozycji kredytowych ze zidentyfikowaną utratą wartości przy początkowym ujęciu;
- b) udzielania zgodnie z przepisem art. 70 ustawy Prawo bankowe kredytów podmiotom nieposiadającym zdolności kredytowej. Powyższe nie dotyczy podmiotów nowoutworzonych;
- c) powstania nowej ekspozycji kredytowej klienta, którego inne ekspozycje są klasyfikowane do fazy 3;
- d) restrukturyzacji o cechach modyfikacji istotnej ekspozycji dotkniętych utratą wartości z uwagi na ryzyko kredytowe.

19.2 Każda zmiana skumulowanych oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia ekspozycji kredytowych, zarówno pozytywna, jak i negatywna, ujmowana jest w rachunku zysków i strat, jako zysk lub strata z tytułu utraty wartości.

Rekomendacja 20

Bank jest zobowiązany do stosowania kryteriów identyfikowania istotnej modyfikacji prowadzącej do zaprzestania ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych.

20.1 Renegocjacje lub modyfikacje wynikających z umowy przepływów pieniężnych związanych ze składnikiem aktywów finansowych prowadzą do zaprzestania ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych, jeżeli renegocjacja lub modyfikacja składnika aktywów finansowych spełnia kryterium istotnej modyfikacji. W takiej sytuacji zmodyfikowany składnik aktywów uznaje się za "nowy" składnik aktywów finansowych.

20.2 Bank powinien przeprowadzać testy istotności modyfikacji składników aktywów finansowych metodą jakościową i ilościową według zasad opisanych w procedurach wewnętrznych.

20.3 Kryteria jakościowe istotnej modyfikacji obejmują w szczególności:

- a) przewalutowanie kredytu;
- b) zmianę dłużnika;
- c) zmianę formy prawnej/rodzaju instrumentu finansowego;
- d) wprowadzenie do umowy kredytu postanowień skutkujących brakiem zdania testu charakterystyk przepływów pieniężnych,

przy czym dla zidentyfikowania istotnej modyfikacji wystarczy spełnienie jednego z kryteriów.

20.4 Kryteria ilościowe istotnej modyfikacji obejmują w szczególności:

- a) istotne podwyższenie kwoty ekspozycji;
- b) istotne wydłużenie okresu finansowania,

przy czym dla zidentyfikowania istotnej modyfikacji wystarczy spełnienie jednego z kryteriów.

20.5 Banki mogą przyjąć również jako kryterium ilościowe istotnej modyfikacji w odniesieniu do kredytów harmonogramowych sytuację, w której zdyskontowana wartość bieżąca przepływów wynikająca z nowych warunków, w tym wszelkich opłat zapłaconych, pomniejszonych o opłaty otrzymane i zdyskontowane przy zastosowaniu pierwotnej efektywnej stopy procentowej ulega zmianie o 10% lub więcej od zdyskontowanej wartości bieżącej pozostałych przepływów pieniężnych z tytułu pierwotnego składnika aktywów finansowych.

Rekomendacja 21

Bank jest zobowiązany do ustalenia zasad identyfikacji i klasyfikacji ekspozycji kredytowych z udzielonym udogodnieniem w spłacie tj. ekspozycji restrukturyzowanych.

21.1 Bank powinien identyfikować wszystkie ekspozycje kredytowe z udzielonym udogodnieniem w spłacie tj. ekspozycje restrukturyzowane i kwalifikować je do fazy 2, jako ekspozycje kredytowe obsługiwane lub do fazy 3, jako ekspozycje nieobsługiwane zgodnie z zasadami określonymi w Rekomendacji 22. Stosując działania restrukturyzacyjne, należy rozważyć połączenie różnych działań, uwzględniając krótki i długi horyzont czasowy dostosowany do charakteru i okresu zapadalności ekspozycji kredytowych.

21.2 Bank powinien uwzględnić w celu identyfikacji ekspozycji restrukturyzowanych, co najmniej wykaz działań restrukturyzacyjnych zawarty w załączniku 5 wytycznych EBA/GL/2018/06 dotyczących zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanymi i restrukturyzowanymi.

21.3 Działania restrukturyzacyjne podejmowane przez bank, co do zasady powinny mieć charakter długoterminowy i prowadzić do trwałego przywrócenia terminowej obsługi zadłużenia.

21.4 Bank powinien stosować zasady i procedury obejmujące grupowanie ekspozycji w portfele, w celu dostosowania działań restrukturyzacyjnych do potrzeb różnych segmentów kredytobiorców w sposób spójny i oparty na zatwierdzonych kryteriach.

21.5 Bank nie powinien uznawać ekspozycji za restrukturyzowaną w przypadku udogodnień w spłacie przyznanych kredytobiorcom bez problemów finansowych. Na podstawie szczegółowej oceny finansowej bank powinien odróżniać renegocjacje albo udogodnienia przyznane kredytobiorcom bez problemów finansowych od działań restrukturyzacyjnych, np. udogodnień dla kredytobiorców mających problemy finansowe.

21.6 Bank może nie uznawać ekspozycji za restrukturyzowaną w przypadku udogodnień w spłacie przyznanych kredytobiorcom w ramach ogólnych programów udogodnień inicjowanych i oferowanych z mocy prawa lub w ramach porozumień branżowych, w sytuacji krótkoterminowych zaburzeń funkcjonowania rynku, w sposób i w zakresie skierowanym do odpowiednio szerokiej grupy kredytobiorców i niezależnym od indywidualnej oceny sytuacji finansowej poszczególnych kredytobiorców.

Rekomendacja 22

Bank jest zobowiązany do ustalenia zasad identyfikacji ekspozycji nieobsługiwanych.

22.1 Za ekspozycje nieobsługiwane uznaje się ekspozycje, które spełniają dowolne z poniższych kryteriów:

- a) ekspozycje, w odniesieniu do których miało miejsce niewykonanie przez dłużnika zobowiązania, o którym mowa w art. 178 Rozporządzenia CRR. W przypadku, gdy bank posiada wobec dłużnika ekspozycje bilansowe, które są przeterminowane o ponad 90 dni i które stanowią ponad 20% wszystkich ekspozycji bilansowych wobec tego dłużnika, wszystkie ekspozycje bilansowe i pozabilansowe wobec tego dłużnika uznaje się za nieobsługiwane;
- b) ekspozycje, które zostały zakwalifikowane do fazy 3;
- c) pozostałe ekspozycje spełniające warunki określone w art. 47a ust. 3 lit. c) – e) Rozporządzenia CRR.

4. Wycena ekspozycji kredytowych i zabezpieczeń oraz modele MSSF 9

Rekomendacja 23

Bank ujmuje naliczane od ekspozycji kredytowej odsetki zgodnie z MSSF 9 oraz niniejszymi zasadami.

23.1. Wszystkie naliczane, zgodnie z umową kredytu, odsetki od ekspozycji kredytowej powinny być uwzględniane w wartości bilansowej brutto.

23.2. Wartość bilansowa brutto odzwierciedla postanowienia umowy kredytu i umowy agencyjnej, o której mowa w art. 6a ust. 2 ustawy Prawo bankowe, a w przypadku aktywów POCI także korekty wynikające z ujęcia ich w wartości godziwej na datę początkowego ujęcia.

Rekomendacja 24

Bank w procesie wyceny zabezpieczeń wpływających na wysokość oczekiwanych strat kredytowych powinien dokonywać racjonalnych szacunków w oparciu o rzetelne modele oraz dane podlegające okresowym kontrolom i ocenie jakościowej.

24.1 Jeżeli w szacunku oczekiwanej straty kredytowej ekspozycji kredytowych bank uwzględnia posiadane zabezpieczenia, oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne z tych zabezpieczeń lub parametry modeli powinny być skorygowane stosownie do posiadanych przez bank analiz historycznych w zakresie rzeczywistej możliwości zaspokojenia się z danego rodzaju zabezpieczenia.

24.2 Bank powinien monitorować prawne zabezpieczenia uwzględniane w szacowaniu oczekiwanych strat kredytowych z częstotliwością określoną w art. 208 i 210 Rozporządzenia CRR, zapewniającą identyfikację uwarunkowań rynkowych/zdarzeń mogących lub mających wpływ na skuteczność prawną zabezpieczenia oraz jego wartość uwzględnianą w szacowaniu tych strat, a w przypadku ekspozycji:

- a) zakwalifikowanych do fazy 3 i wycenianych indywidualnie;
- b) indywidualnie znaczących;
- c) wpisanych na listę obserwacyjną i wycenianych indywidualnie;
- d) dla których poziom kredytowania powiązany jest ze zmiennością zabezpieczenia,

z częstotliwością kwartalną.

24.3 Bank uwzględnia w kalkulacji oczekiwanej straty kredytowej wartość zabezpieczenia, biorąc pod uwagę wszystkie ograniczenia prawne i ekonomiczne wpływające na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się z przedmiotu zabezpieczenia.

24.4 Bank powinien opracować regulacje wewnętrzne dotyczące rodzajów zabezpieczeń uwzględnianych w szacunku utraty wartości ekspozycji kredytowych, obejmujące:

- a) zasady ustalania i oceny wartości zabezpieczeń określające w szczególności:
  - zasady weryfikacji kwoty możliwej do uzyskania z zabezpieczenia,
  - sposób uwzględniania korekt wynikających ze zmian czynników rynkowych,
  - zróżnicowane podejście w zależności od lokalizacji i typu zabezpieczenia,
  - zasady uwzględniania kosztów windykacji, sprzedaży itp.;
- b) postępowanie na wypadek zaistnienia gwałtownych zmian wartości zabezpieczenia – pomocne w tym obszarze powinny być modele symulacyjne oraz testy warunków skrajnych, pozwalające oszacować potencjalne zmiany w zakresie całego portfela, jak i poszczególnych kredytów.

24.5 Bank powinien każdorazowo udokumentować podstawę, źródło oraz datę ustalenia oceny wartości zabezpieczenia.

Rekomendacja 25

Bank dokonuje oszacowań parametrów modeli MSSF 9 na poziomie homogenicznych portfeli.

25.1 W celu zdefiniowania homogenicznych portfeli, bank powinien przeprowadzić analizy homogeniczności oraz udokumentować wyniki tych analiz. Ponadto, bank powinien okresowo, nie rzadziej niż raz na rok, weryfikować adekwatność podziału na homogeniczne portfele.

25.2 Estymacje parametrów modeli wykorzystywanych w ramach szacowania oczekiwanej straty kredytowej zgodnie ze standardem MSSF 9 powinny być dokonywane na poziomie homogenicznych portfeli.

25.3 Bank może stosować odmienną segmentację (podział na homogeniczne portfele) na potrzeby identyfikacji znacznego wzrostu ryzyka kredytowego oraz modeli MSSF 9.

25.4 Bank powinien stosować spójne, wartościowe lub ilościowe, techniki szacowania parametrów modeli MSSF na poziomie homogenicznych portfeli.

Rekomendacja 26

Bank dokonuje oszacowania nieobciążonej wartości parametrów modeli MSSF 9, uwzględniając informacje dotyczące przeszłych zdarzeń, obecnych warunków i prognoz dotyczących przyszłych warunków gospodarczych.

26.1 Na potrzeby szacowania parametrów modeli MSSF 9 bank powinien wykorzystywać dane, które są reprezentatywne dla danego homogenicznego portfela. Jeżeli bank zdecyduje się na wykluczenie niektórych obserwacji z danych modelowych, to taka decyzja powinna zostać uzasadniona, a informacja o tym uwzględniona w dokumentacji modeli MSSF 9.

26.2 Oszacowania wszystkich parametrów modeli MSSF 9 powinny być nieobciążone. Bank nie powinien stosować korekt zmieniających parametry modeli MSSF 9 i/lub oszacowań oczekiwanej straty kredytowej. Korekty oszacowań oczekiwanych strat kredytowych oraz parametrów modeli MSSF 9 mogą być stosowane tylko w wyjątkowych przypadkach i mieć tymczasowy charakter. Korekty powinny być stosowane na poziomie, na którym zidentyfikowano potrzebę wprowadzenia takiej korekty (np. zidentyfikowane niedoszacowanie na poziomie parametru ryzyka powoduje korektę danego parametru ryzyka). Bank powinien uzasadnić oraz udokumentować wnoszone korekty, wraz ze wskazaniem czasu przewidzianego na eliminację korekt.

26.3 Oszacowania modeli MSSF 9 powinny odzwierciedlać bieżącą fazę cyklu gospodarczego, z uwzględnieniem prognoz makroekonomicznych.

26.4 Do szacowania parametrów modeli MSSF 9 – parametru LGD, parametru EAD oraz ich komponentów - bank powinien wykorzystywać reprezentatywne dane w sposób, który zapewni adekwatność oszacowań do sposobu ich wykorzystania w procesie kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych, w szczególności wykorzystywać dane dla ekspozycji, które weszły w stan niewykonania zobowiązania. Dane te powinny uwzględniać historycznie obserwowane przepływy pieniężne. W przypadku braku wystarczającej liczby przypadków niewykonania zobowiązania bank powinien wykorzystać dane dotyczące portfeli podobnych.

26.5 Bank zobowiązany jest do kalibrowania modeli MSSF 9 uwzględniając najnowsze dane, z częstotliwością co najmniej roczną.

26.6 Przypisanie parametrów modeli MSSF 9 oraz wyznaczenie oczekiwanych strat kredytowych w odniesieniu do każdej ekspozycji powinny być dokonywane na datę raportową. Do wyznaczania oczekiwanej straty kredytowej wykorzystywane są aktualne na daną datę raportową parametry modeli MSSF 9.

26.7 W stosunku do modeli MSSF 9, dla których kwantyfikacja ryzyka odbywa się bezpośrednio w oparciu o dane wejściowe (proces oszacowania parametrów nie uwzględnia dodatkowego etapu kalibracji modeli), obliczenie parametrów powinno być dokonywane na datę raportową, w oparciu o najbardziej aktualne dane.

26.8 Dla ekspozycji kredytowych bez określonej daty zapadalności bank powinien szacować behawioralny okres zapadalności i wykorzystywać oszacowania tego okresu do kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych. Do szacowania okresu zapadalności powinny być wykorzystane zarówno dane dotyczące ekspozycji zamkniętych, jak i ekspozycji otwartych.

26.9 W stosunku do ekspozycji nieposiadających harmonogramu spłaty, odnowienie kontraktu nieopowiedzone decyzją kredytową nie może skutkować ujęciem nowego składnika aktywów, poza uzasadnionymi przypadkami.

W przypadku odnowienia kontraktu, nieopowiedzonego decyzją kredytową, data początkowego ujęcia, o której mowa powyżej to pierwotna data ujęcia kontraktu (nie data odnowienia).

Rekomendacja 27

Bank dokonuje kompleksowych analiz w obszarze czynników makroekonomicznych stosowanych na potrzeby modeli MSSF 9.

27.1 Bank powinien, co najmniej raz na rok, przeprowadzać analizy zależności parametrów modeli MSSF 9 od czynników makroekonomicznych oraz podejmować stosowne działania w oparciu o wyniki tych analiz.

27.2 W celu uwzględnienia czynników makroekonomicznych w modelach MSSF 9 bank powinien wykorzystywać projekcje czynników makroekonomicznych obejmujące nie mniej niż dwa pierwsze lata prognozy. Bank może wykorzystywać projekcje makroekonomiczne przygotowane wewnętrznie lub zewnętrznie. Bank powinien uzasadnić wybór źródła prognoz i co najmniej raz na trzy lata uaktualniać to uzasadnienie.

27.3 Prognozy czynników makroekonomicznych wykorzystywanych w modelach MSSF 9 powinny być aktualizowane co najmniej raz w roku, przy czym w sytuacji istotnej zmiany czynników makroekonomicznych, aktualizacja powinna nastąpić częściej. Bank powinien przeprowadzać analizę zmienności czynników makroekonomicznych, celem identyfikacji potrzeby częstszej aktualizacji prognoz niż raz w roku. W przypadku wykorzystywania przez bank prognoz czynników makroekonomicznych przygotowywanych przez podmiot zewnętrzny prognozy te powinny być aktualizowane niezwłocznie po ich publikacji.

27.4 Uwzględniając wpływ adekwatnych czynników makroekonomicznych na oczekiwane straty kredytowe lub poszczególne komponenty modeli MSSF 9, bank powinien uwzględnić

charakterystykę szeregów czasowych, w tym aspekty związane z danymi oraz technikami estymacji opartymi o szeregi czasowe.

27.5 Bank dokonuje i dokumentuje okresową weryfikację jakości prognoz adekwatnych czynników makroekonomicznych, przy czym częstotliwość tej weryfikacji jest nie mniejsza niż roczna.

Rekomendacja 28

Bank powinien stosować spójną definicję niewykonania zobowiązania.

28.1 Na potrzeby szacowania parametrów ryzyka modeli MSSF 9, stosowanych do wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej, bank powinien stosować definicję niewykonania zobowiązania, która jest spójna z definicją niewykonania zobowiązania stosowaną wewnątrznie na potrzeby zarządzania ryzykiem kredytowym oraz jest zgodna z definicją wynikającą z Rekomendacji 18.4.

Rekomendacja 29

Proces szacowania oczekiwanych strat kredytowych powinien być zintegrowany z procesem zarządzania ryzykiem modeli i spełniać wymagania Rekomendacji W.

29.1 Bank powinien zidentyfikować narzędzia stosowane w procesie szacowania oczekiwanych strat kredytowych oraz objąć je cyklicznym procesem identyfikacji modeli w rozumieniu Rekomendacji W.

29.2 Ocena ryzyka modeli wykorzystywanych w procesie szacowania oczekiwanych strat kredytowych powinna uwzględniać w szczególności wpływ błędów oszacowań na oszacowania straty kredytowej.

29.3 Bank powinien udokumentować i uzasadnić wszystkie założenia przyjęte na potrzeby budowy modeli MSSF 9, w tym między innymi: założenia metodologiczne, stosowane dane (z uwzględnieniem aspektów związanych z jakością danych oraz stosowanymi technikami ich oczyszczenia), prognozy czynników makroekonomicznych oraz ich wpływ na oczekiwane straty kredytowe, jak również proces obliczania oczekiwanych strat kredytowych.

29.4 Dokumentacja budowy, monitoringu oraz walidacji modeli MSSF 9 powinna być na tyle szczegółowa, aby pozwalała na prześledzenie wszystkich etapów procesu budowy, monitoringu i walidacji modeli MSSF 9 oraz pozwalała na odtworzenie tych procesów przez osoby trzecie.

29.5 Bank powinien budować modele MSSF 9 i monitorować ich jakość w oparciu o zatwierdzone formalne zasady (metodyki). Zasady powinny obejmować m.in. minimalne kryteria akceptacyjne modeli, wraz z opisem testów i wymaganych wartości progowych pozwalających na wdrożenie lub stosowanie modeli bez podejmowania działań zaradczych bądź naprawczych.

29.6 Badanie jakości modeli MSSF 9 na etapie budowy, przebudowy, monitoringu i walidacji powinno obejmować m.in. weryfikację spełnienia założeń metodologicznych (w tym dotyczących stosowanych metod statystycznych, np. rozkładów zmiennych), kalkulację błędów oszacowań, a także badanie stabilności populacji oraz dokładności oszacowań modeli w ujęciu historycznym, w podziale na co najmniej 2 podpróby obejmujące różne okresy czasowe.

29.7 W procesie budowy, przebudowy, monitoringu oraz walidacji modeli MSSF 9, bank powinien analizować i odpowiednio uwzględniać zmiany otoczenia regulacyjnego oraz zmiany strategii kredytowej i dochodzenia należności obejmując pełny okres wykorzystywanych danych.

29.8 Jakość danych stosowanych w modelach MSSF 9 powinna podlegać cyklicznemu badaniu i weryfikacji, zarówno na etapie okresowego monitoringu, jak i okresowej walidacji modeli. W przypadku stwierdzenia niedostatecznej jakości danych, bank powinien analizować i szacować wpływ niedostatecznej jakości na poziom oczekiwanych strat kredytowych oraz poszczególnych parametrów modeli MSSF 9, jeśli są one stosowane.

29.9 Stosowane w procesie wyznaczania oczekiwanych strat kredytowych systemy informatyczne powinny być rozwijane i utrzymywane zgodnie z zaleceniami Rekomendacji D. W szczególności, bank powinien ograniczać ryzyko operacyjne, m.in. poprzez zapewnienie wyczerpującej dokumentacji i adekwatnych testów systemów informatycznych oraz efektywnych mechanizmów kontroli błędów.

Rekomendacja 30

Bank dokonuje walidacji modeli MSSF 9.

30.1 Każdy model MSSF 9 powinien podlegać okresowej walidacji w cyklu co najmniej trzyletnim, przy czym modele MSSF 9 rozpoznane, jako istotne (w rozumieniu Rekomendacji W) – w cyklu rocznym.

30.2 Dla modeli MSSF 9 bank powinien zapewnić prewalidację obejmującą aspekty jakościowe i ilościowe oraz walidację wdrożenia. Taka walidacja (prewalidacja oraz walidacja wdrożenia) powinna zostać wykonana przed rozpoczęciem stosowania modeli na użytek procesu szacowania oczekiwanych strat kredytowych.

30.3 Prewalidacja i walidacja okresowa powinna mieć charakter rozszerzający względem analiz przeprowadzonych przez właściciela modeli, zarówno w obszarze jakościowym, jak i ilościowym. Prewalidacja powinna obejmować co najmniej:

- a) weryfikację jakości danych;
- b) niezależną weryfikację historyczną oczekiwanej straty kredytowej oraz jej składowych uwzględniającą podział na poszczególne fazy oraz homogeniczne portfele, obejmującą badanie błędów oszacowań i mocy dyskryminacyjnej, na niezależnie skonstruowanej próbie;
- c) badanie założeń metodologicznych, stabilności populacji i jakości oszacowań modeli;
- d) weryfikację historycznej jakości oszacowań także na zbiorze danych użytym do budowy modeli (tzw. in-sample back-test).

Natomiast w zakresie walidacji okresowej ocenie powinny podlegać co najmniej:

a), b) i c) w zakresie adekwatności przyjętych założeń metodologicznych, stabilności populacji i jakości oszacowań.

Rekomendacja 31

Bank dokonuje okresowego monitoringu modeli MSSF 9 oraz podejmuje adekwatne działania w sytuacji zidentyfikowania nieprawidłowości modeli MSSF 9.

31.1 Bank powinien dokonywać monitoringu modeli MSSF 9 z częstotliwością co najmniej roczną.

31.2 W celu oceny jakości modeli MSSF 9 bank powinien wyznaczać oraz dokumentować błędy oszacowań, jak również przedziały ufności w stosunku do wszystkich szacowanych parametrów wykorzystywanych w modelach MSSF 9. Na potrzeby budowy przedziałów ufności mogą być wykorzystane metody numeryczne oraz analityczne.

31.3 Przekroczenie wartości progowych zdefiniowanych w ramach danego modelu MSSF 9 w odniesieniu do całej populacji lub pojedynczych homogenicznych portfeli powinno skutkować podjęciem niezwłocznych działań zaradczych lub naprawczych, zgodnie z określonym katalogiem działań potencjalnych i obligatoryjnych. Podczas weryfikacji dokładności oszacowania, bank powinien zapewnić podjęcie szybkich działań naprawczych już po jednokrotnym przekroczeniu dopuszczalnej wartości progowej.

Rekomendacja 32

Bank dokonując oszacowania oczekiwanej straty kredytowej uwzględnia informacje dotyczące przeszłych zdarzeń, obecnych warunków oraz czynników makroekonomicznych.

32.1 Bank w oszacowaniach oczekiwanej straty kredytowej właściwej dla fazy 1, fazy 2, fazy 3 oraz aktywa POCI, powinien uwzględniać informacje dotyczące przeszłych zdarzeń, obecnych warunków oraz czynników makroekonomicznych.

32.2 Bank powinien uwzględniać prognozy adekwatnych czynników makroekonomicznych na poziomie poszczególnych parametrów ryzyka, w oparciu o które szacowana jest oczekiwana strata kredytowa (sposób pośredni) albo na poziomie oczekiwanej straty kredytowej (sposób bezpośredni), jeśli nie stosuje się parametrów ryzyka na potrzeby oszacowania oczekiwanej straty kredytowej.

32.3 Bank powinien uwzględniać prognozy czynników makroekonomicznych w oszacowaniach oczekiwanej straty kredytowej. W przypadkach, gdy zależność pomiędzy czynnikami makroekonomicznymi, a poziomem oczekiwanej straty kredytowej jest trudna do statystycznego modelowania, korekta może mieć charakter ekspercki. Wprowadzenie korekty wymaga uprzedniej analizy adekwatności jej wysokości, podstawy i przesłanek jej kalkulacji oraz akceptacji zgodnie z przyjętymi przez bank zasadami. W rzadkich sytuacjach, gdy bank nie identyfikuje zależności pomiędzy czynnikami makroekonomicznymi, a poziomem oczekiwanej straty kredytowej lub parametrów modeli MSSF 9, można odstąpić od uwzględniania prognoz czynników makroekonomicznych w oszacowaniach oczekiwanych strat kredytowych, co wymaga odrębnego uzasadnienia.

32.4 Bank powinien przeprowadzać i dokumentować analizy, o których mowa w Rekomendacji 32.3, z częstotliwością przynajmniej roczną.

32.5 Bank uwzględniający prognozy czynników makroekonomicznych w sposób bezpośredni, powinien określić zasady dotyczące badania zależności pomiędzy czynnikami makroekonomicznymi, a poziomem oczekiwanej straty kredytowej. Bank uwzględniający prognozy czynników makroekonomicznych w sposób pośredni, powinien określić zasady

dotyczące badania zależności pomiędzy czynnikami makroekonomicznymi, a parametrami ryzyka w oparciu o które wyliczana jest oczekiwana strata kredytowa.

32.6 Bank w oszacowaniach oczekiwanej straty kredytowej (w sposób pośredni lub sposób bezpośredni) uwzględnia uwarunkowania określone w ramach scenariusza.

32.7 W kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych bank powinien uwzględniać wcześniejsze spłaty oraz wydłużenia okresu spłat kredytów.

32.8 Przy szacowaniu strat kredytowych w okresie 12-miesięcznym wykorzystywane powinny być: parametr PD 12-miesięczny lub do terminu zapadalności oraz parametr LGD szacowany dla całego okresu odzysku.

32.9 Bank powinien posiadać pisemne zasady odnoszące się do procesu wyznaczania oczekiwanej straty kredytowej. Zasady te powinny obejmować w szczególności następujące aspekty:

- a) informacje dotyczące wykorzystywanych modeli parametrów ryzyka – o ile takie są stosowane;
- b) reguły stosowane na potrzeby wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej;
- c) informacje dotyczące wykorzystywanych źródeł danych;
- d) informacje odnoszące się do stosowanych systemów/aplikacji, w których dokonuje się obliczenia poziomu oczekiwanej straty kredytowej;
- e) jednostki uczestniczące w procesie wyznaczania poziomu oczekiwanej straty;
- f) harmonogram obliczania oczekiwanej straty kredytowej;
- g) informacje nt. organów banku odpowiedzialnych za akceptację poziomu oczekiwanej straty kredytowej.

32.10 Proces akceptacji wyników oszacowań odpisów na oczekiwane straty kredytowe jest przeprowadzany zgodnie z regulacjami wewnętrznymi obowiązującymi w banku. Oczekuje się, że co najmniej członek zarządu banku bezpośrednio odpowiedzialny za nadzór nad obszarem związanym z zarządzaniem ryzykiem, będzie akceptował poziom odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

Rekomendacja 33

Bank powinien dokonywać weryfikacji historycznej poziomu oczekiwanej straty kredytowej.

33.1 Bank powinien dokonywać weryfikacji historycznej (back-test) poziomu oczekiwanej straty kredytowej na poziomie zdefiniowanych homogenicznych portfeli oraz przy zachowaniu podziału na fazy: fazę 1, fazę 2, fazę 3 oraz aktywa POCI. Zastosowany poziom granularności podziału, w stosunku do poszczególnych parametrów ryzyka, powinien odpowiadać najbardziej zdezagregowanemu poziomowi, jaki jest wykorzystywany na potrzeby estymacji poszczególnych parametrów modeli MSSF 9 wykorzystywanych do obliczania oczekiwanej straty kredytowej. Częstotliwość przeprowadzania tej weryfikacji (back-test) powinna być nie rzadsza niż kwartalna.

33.2 Bank powinien przeprowadzać proces weryfikacji historycznej poziomu oczekiwanej straty kredytowej także na poziomie zagregowanym, tj. w stosunku do portfela ekspozycji detalicznych uwzględniając przyjętą w banku homogeniczną segmentację produktową,

natomiast w stosunku do portfela ekspozycji innych niż detaliczne przyjętą w banku homogeniczną segmentację biznesową klientów. Na potrzeby ww. weryfikacji historycznej bank dodatkowo uwzględnia podział na poszczególne fazy: fazę 1, fazę 2, fazę 3 oraz aktywa POCI.

33.3 Bank w ramach okresowej weryfikacji historycznej, powinien weryfikować przynajmniej dokładność oszacowań poziomu oczekiwanej straty kredytowej, uwzględniając zarówno możliwość niedoszacowania, jak i przeszacowania.

33.4 Bank powinien precyzyjnie zdefiniować kryteria oceny wykorzystywane na potrzeby okresowej weryfikacji historycznej poziomu oczekiwanej straty kredytowej.

33.5 Bank powinien podejmować adekwatne działania w sytuacji identyfikacji niedoszacowania, jak również przeszacowania poziomu oczekiwanej straty kredytowej z uwzględnieniem oczekiwań nadzorczych wyrażonych w Rekomendacji W.

Rekomendacja 34

Bank dokonuje regularnej weryfikacji historycznej parametrów ryzyka stosowanych na potrzeby wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej.

34.1 Bank powinien dokonywać regularnej weryfikacji historycznej parametrów ryzyka wykorzystywanych na potrzeby wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej, przy czym częstotliwość przeprowadzania tej weryfikacji powinna być nie rzadsza niż roczna.

34.2 Bank powinien dokonywać weryfikacji historycznej parametrów ryzyka wykorzystywanych na potrzeby wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej oddzielnie uwzględniając podział na straty, które zaistnieją w najbliższych 12 miesiącach, które wydarzą się w okresie do zapadalności oraz te, które dotyczą aktywów POCI, jak również podział na homogeniczne portfele. Ponadto w odniesieniu do podziału na homogeniczne portfele na potrzeby weryfikacji historycznej, należy przyjąć segmentację zgodną z podziałem zdefiniowanym w ramach funkcjonujących modeli MSSF 9.

34.3 Bank, w ramach okresowej weryfikacji historycznej, powinien weryfikować przynajmniej dokładność oszacowań parametrów ryzyka, uwzględniając zarówno możliwość niedoszacowania, jak i przeszacowania tych parametrów. Ponadto, na potrzeby weryfikacji historycznej, bank powinien wykorzystywać parametry ostatecznie stosowane do wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej, np. po uwzględnieniu czynnika prognoz dotyczących przyszłych warunków gospodarczych.

34.4 Do weryfikacji parametru LGD, parametru EAD oraz ich komponentów w modelach MSSF 9, bank powinien wykorzystywać wyłącznie dane dotyczące ekspozycji, które weszły w stan niewykonania zobowiązania. Dane te powinny uwzględniać historycznie obserwowane przepływy. W sytuacji braku wystarczającej liczby przypadków niewykonania zobowiązania bank powinien wykorzystać dane dotyczące portfeli podobnych.

34.5 Bank powinien precyzyjnie zdefiniować kryteria oceny wykorzystywane na potrzeby okresowej weryfikacji historycznej parametrów ryzyka stosowanych do wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej.

34.6 Bank powinien podejmować adekwatne działania w sytuacji identyfikacji niedoszacowania, jak również przeszacowania poziomu estymowanych parametrów ryzyka, z uwzględnieniem oczekiwań nadzorczych wyrażonych w Rekomendacji W oraz Rekomendacji 31.3.

Rekomendacja 35

Wyniki weryfikacji historycznej podlegają procesowi regularnego raportowania w ramach systemu informacji zarządczej.

35.1 Bank powinien raportować, w ramach systemu informacji zarządczej, wyniki weryfikacji historycznej poziomu oczekiwanej straty kredytowej oraz parametrów ryzyka wykorzystywanych do wyznaczenia oczekiwanej straty kredytowej.

35.2 Bank powinien dostosować zakres oraz częstotliwość przekazywanych informacji odnoszących się do wyników weryfikacji historycznej oczekiwanej straty kredytowej oraz parametrów ryzyka do pozycji interesariusza wewnętrznego w hierarchii. Częstotliwość raportowania wyników weryfikacji historycznej zarządowi i radzie nadzorczej banku powinna być przynajmniej kwartalna.

5. Ujawnianie informacji

Rekomendacja 36

Bank powinien ujawniać informacje użyteczne dla zewnętrznych odbiorców (użytkowników) w sposób jasny, spójny i wyczerpujący tak, aby zapewnić porównywalność informacji między bankami.

36.1 Ujawnienia powinny być prezentowane w formie zrozumiałej dla odbiorców, opisywać główne działania w obszarze zarządzania ryzykiem kredytowym oraz powiązane elementy rachunkowości i finansów, poparte odpowiednimi danymi, informacjami oraz spełniać wymogi, w szczególności MSSF 7. Należy ujawniać informacje istotne i porównywalne, aby umożliwić użytkownikom sprawozdań finansowych podejmowanie przemyślanych decyzji we właściwym czasie oraz ocenę zarządu i kadry zarządzającej banku. Poziom prezentowanych ujawnień i ich format powinny być na tyle szczegółowe, by ułatwić użytkownikom porównanie między podobnymi bankami wskaźników ostrożnościowych, w tym m.in. współczynników kapitałowych, wskaźników płynności i dźwigni finansowej, a także wyników finansowych i zasad zarządzania ryzykiem kredytowym.

36.2 Ujawniane informacje jakościowe i ilościowe, rozpatrywane całościowo, powinny zawierać główne założenia i wartości parametrów wejściowych modeli MSSF 9 (parametr PD, parametr LGD, parametr EAD na datę raportową oraz parametr PD na datę początkowego ujęcia, w podziale na homogeniczne portfele – patrz załącznik do Rekomendacji), wykorzystywane do szacowania oczekiwanych strat kredytowych. W przypadku zmiany parametrów modeli MSSF 9 dokonanych w trakcie roku obrotowego, bank zobowiązany jest do ujawnienia wpływu dokonanych zmian na wartość oczekiwanych strat kredytowych oraz wynik finansowy. Powyższe ujawnienia powinny obejmować informacje zawarte w załączniku do niniejszej Rekomendacji.

36.3. Ujawnienia przeprowadzanych analiz wrażliwości w zakresie podziału na fazy i obliczania oczekiwanych strat kredytowych powinny obejmować informacje na temat

wrażliwości na zmiany założeń i parametrów, które dotyczą znaczących osądów, lub ujawnienia informacji o źródłach niepewności szacunków w celu umożliwienia użytkownikom dokonania oceny charakteru i zakresu ryzyka związanego z instrumentami finansowymi. Ujawnienia dotyczące wrażliwości oczekiwanych strat kredytowych powinny odzwierciedlać ewentualne istotne zmiany w poszczególnych klasach instrumentów finansowych.

36.4. Ujawnienia dotyczące ekspozycji na ryzyko kredytowe i znaczących koncentracji ryzyka kredytowego powinny zawierać informacje na temat ekspozycji i ich jakości oraz wskazywać zidentyfikowane kategorie instrumentów finansowych, w przypadku których występuje koncentracja ryzyka.

36.5 Bank powinien ujawniać informacje dotyczące znacznych zmian szacunków oczekiwanych strat kredytowych. Informacje te powinny mieć charakter ilościowy, jak i jakościowy oraz powinny zapewniać wysoką jakość i spójność przedstawianych danych w czasie. Bank powinien również ujawnić czynniki wpływające na zmiany szacunków oczekiwanych strat kredytowych oraz sposób uwzględnienia wiedzy eksperckiej przy szacowaniu oczekiwanych strat kredytowych.

36.6 Zarząd banku powinien regularnie dokonywać przeglądów stosowanych polityk ujawniania informacji. Przeglądów polityk należy dokonywać w celu zapewnienia zgodności z profilem ryzyka banku, bieżącymi warunkami rynkowymi, standardami rachunkowości oraz wymogami nadzoru. Ponadto przeglądy powinny umożliwiać porównywanie danych w grupie rówieśniczej, monitorowanie zmian szacunków oczekiwanych zmian kredytowych i przeprowadzanie istotnych analiz przez użytkowników sprawozdań. Wyniki takiego przeglądu powinny być udokumentowane.

Data wejścia w życie

37.1 Rekomendacja R wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.

37.2 Rekomendacja R stanowi podstawę wprowadzenia zmian w zasadach wyceny ryzyka kredytowego ekspozycji kredytowych w regulacjach wewnętrznych banku, w tym w polityce rachunkowości, a jej uwzględnienie stanowi zmianę szacunków.

Załącznik do Rekomendacji R

Homogeniczny portfel ekspozycji

		a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)
	Skala PD	Pierwotne ekspozycje bilansowe brutto	Ekspozycje pozabilansowe	EAD po ograniczeniu ryzyka kredytowego i zastosowaniu współczynnika konwersji kredytowej	Średni PD wyrażone w % - dopuszczalny zakres (od 0% do 100%)	Liczba ekspozycji	Średni LGD wyrażone w %	Średni termin zapadalności	Oczekiwana strata kredytowa (ECL)
Faza 1	od 0,00 do <0,15%								
	od 0,15% do <0,25%								
	od 0,25% do <0,50%								
	od 0,5% do <0,75%								
	od 0,75% do <2,50%								
	od 2,50% do <10,00%								
	od 10,00% do <45,00%								
	od 45,00% do <100,00%								
Faza 2	od 0,00 do <0,15%								
	od 0,15% do <0,25%								
	od 0,25% do <0,50%								
	od 0,5% do <0,75%								
	od 0,75% do <2,50%								
	od 2,50% do <10,00%								
	od 10,00% do <45,00%								
	od 45,00% do <100,00%								

		a)	b)	c)	d)
	Czas w defaultcie	EAD po ograniczeniu ryzyka kredytowego i zastosowaniu współczynnika konwersji kredytowej	Liczba ekspozycji	Średni LGD wyrażone w %	Oczekiwana strata kredytowa (ECL)
Faza 3	do 12 miesięcy				
	od 13 do 24 miesięcy				
	od 25 do 36 miesięcy				
	od 37 do 48 miesięcy				
	od 49 do 60 miesięcy				
	od 61 do 84 miesięcy				
	powyżej 84 miesięcy				
POCI	do 12 miesięcy				
	od 13 do 24 miesięcy				
	od 25 do 36 miesięcy				
	od 37 do 48 miesięcy				
	od 49 do 60 miesięcy				
	od 61 do 84 miesięcy				
	powyżej 84 miesięcy				

Wartość bilansowa brutto ekspozycji kredytowej: powinna być podana na datę ujawnienia, którą stanowi data sporządzenia sprawozdania finansowego.

Ekspozycje pozabilansowe: wartość ekspozycji pozabilansowych na datę ujawnienia.

EAD po ograniczeniu ryzyka kredytowego i zastosowaniu współczynnika konwersji kredytowej: wartość ekspozycji oraz wpływ ograniczania ryzyka kredytowego zgodnie z częścią trzecią, tytuł II, rozdział 4 Rozporządzenia CRR.

Średnie PD: PD wyrażone w %: obliczone na podstawie indywidualnych PD przypisanych do poszczególnych ekspozycji zaliczonych do danej fazy oraz odpowiedniego zakresu wartości PD. PD ważone EAD po uwzględnieniu ograniczenia ryzyka kredytowego i zastosowaniu współczynnika konwersji kredytowej. Dopuszczalny zakres wartości (od 0% do 100%).

Liczba ekspozycji: odpowiada liczbie poszczególnych ekspozycji zaliczonych do danej fazy oraz odpowiedniego zakresu wartości PD/ czasu trwania w defaulcie.

Średnie LGD: wyrażone w %: średnia wartość LGD uzyskana na podstawie ekspozycji zaliczonych do danej fazy oraz odpowiedniego zakresu wartości PD lub czasu spędzonego w defaulcie. LGD, ważone EAD po uwzględnieniu ograniczenia ryzyka kredytowego i zastosowaniu współczynnika konwersji kredytowej.

Średni termin zapadalności: Termin zapadalności dłużnika wyrażony w latach, ważony EAD po uwzględnieniu ograniczenia ryzyka kredytowego i zastosowaniu współczynnika konwersji kredytowej (termin behawioralny).

Czas w defaulcie: czas od momentu nadania statusu niewykonania przez dłużnika zobowiązania, o którym mowa w art. 178 Rozporządzenia CRR.

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP.....	2
II. DEFINICJE I SKRÓTY.....	4
III. LISTA REKOMENDACJI	8
IV. REKOMENDACJE	12
1. Zarząd i rada nadzorcza banku.....	12
2. Szacowanie oczekiwanych strat kredytowych.....	14
3. Klasyfikacja ekspozycji kredytowych	20
4. Wycena ekspozycji kredytowych i zabezpieczeń oraz modele MSSF 9	29
5. Ujawnianie informacji	38